

Cyngor Bwrdeistref Sirol
Merthyr Tudful

Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol 2022-2023

Cyngor Bwrdeistref Sirol
MERTHYR TUDFUL
MERTHYR TYDFIL
County Borough Council

Cyflwyniad a chefnidir	4
Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024	7
Asesiad Perfformiad	11
Thema: Cydlyniant Cymunedol.....	111
Amcan: Hyrwyddo a hwyluso cymunedau cynhwysol, diogel a chydlynol	111
Thema: Gweithlu Cynhwysol ac Amrywiol	177
Amcan: Creu gweithlu cynhwysol ac amrywiol, sy'n adlewyrchu'r cymunedau ym Merthyr Tudful.....	177
Thema: Ymgysylltu Cynhwysol a Chyfranogiad.....	221
Amcan: Ymgysylltu â'n dinasyddion i gymryd rhan a sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed i ddeall ac ymateb i anghenion ein cymunedau	221
Thema: Gwasanaethau hygrych	29
Amcan: Deall a chael gwared ar y rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu wrth ddefnyddio ein gwasanaethau	29
Caffael.....	31
Data'r Gweithlu.....	33
Thema: Rhyw/Cyflog cyfartal	39
Amcan: Sicrhau tegwch cyflog ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful .	39
Y camau nesaf.....	40
Manylion Cyswllt.....	41

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful (CBSMT) yn falch o gyflwyno ein Hadroddiad Cydraddoldeb Blynyddol 2022-2023 ar gyfer ei Gynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2020-2024. Paratowyd y Cynllun Cydraddoldeb Strategol hwn yn unol â gofynion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 ac fe'i cymeradwywyd gan y Cyngor ar Fawrth 25^{ain} 2020.

Neges gan ein Hyrwyddwr Cydraddoldeb, y Cynghorydd Gareth Richards

Mae'n bleser mawr gennyf gyflwyno Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol y Cyngor ar gyfer 2022-2023. O dan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011, mae'n ofynnol i'r Cyngor gynhyrchu adroddiad monitro blynyddol ar y camau y mae wedi'u cymryd i gyflawni dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus a'i Amcanion Cydraddoldeb ei hun. Llywodraeth Cymru oedd y llywodraeth gyntaf i osod dyletswyddau penodol ar wasanaethau cyhoeddus yn ychwanegol at y rhai sy'n ofynnol gan y Ddeddf. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i ystyried sut i gyfrannu'n gadarnhaol at gymdeithas decach drwy ddarparu gwasanaethau gan roi sylw dyledus i ddileu gwahaniaethu.

Mae'r Cyngor yn parhau i fod wedi ymrwymo i sicrhau bod pawb ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn cael eu trin yn gyfartal ac nad yw eu hamgylchiadau unigol yn rhwystr iddynt dderbyn y gwasanaethau sydd eu hangen arnynt gan y Cyngor na'i bartneriaid. Ein nod yw nid yn unig i gyflawni ein dyletswyddau cyfreithiol, ond hefyd i wneud Merthyr Tudful yn fan lle mae pawb yn bwysig. Rydym am i Ferthyr Tudful fod yn fan lle nad oes unrhyw un yn profi gwahaniaethu neu anfantais oherwydd eu hunaniaeth na'u cefndir. Mae'r Cyngor yn gweld pawb ym Merthyr Tudful fel dinesydd cyfartal tra'n cydnabod y bydd gan bobl anghenion gwahanol.

Drwy'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol, mae'r Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol hwn ar gyfer 2022-2023 yn dyst i ymgyrch barhaus y Cyngor i ddatblygu ei agenda cydraddoldeb a chyflawni ein Gweledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful, sef:

Man lle mae amrywiaeth yn cael ei werthfawrogi a'i barchu a lle gall pawb gymryd rhan, ffynnu a chael cyfle i gyflawni eu potensial yn rhydd rhag gwahaniaethu a rhagfarn.

Mae'r Cyngor yn gweithio tuag at gyflawni'r weledigaeth hon drwy ein rôl fel arweinydd cymunedol, darparwr gwasanaeth, comisiynydd, cyflogwr a gweithio mewn partneriaeth i leihau anghydraddoldebau a gwella lles y Fwrdeistref Sirol. Cydnabyddir bod meysydd i'w gwella ac y byddant yn parhau i fod.

Deddf Cydraddoldeb 2010

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn dwyn ynghyd ac yn disodli'r deddfau gwrth-wahaniaethu blaenorol gydag un Ddeddf. Mae'n symleiddio ac yn cryfhau'r gyfraith, yn dileu anghysondebau ac yn ei gwneud hi'n haws i bobl ei deall a chydymffurfio â hi. Daeth y rhan fwyaf o'r Ddeddf i rym ar 1 Hydref 2010.

Mae'r Ddeddf yn cynnwys dyletswydd cydraddoldeb newydd yn y sector cyhoeddus (y 'ddyletswydd gyffredinol'), gan ddisodli'r dyletswyddau ar wahân ar gydraddoldeb hil, anabledd a rhyw. Daeth hyn i rym ar Ebrill 5^{ed} 2011.

Mae'r ddyletswydd gyffredinol newydd yn cynnwys y nodweddion gwarchoddedig canlynol:

- Oed
- Anabledd
- Ailbennu rhywedd
- Priodas a phartneriaethau sifil
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Hil – gan gynnwys tarddiad ethnig neu genedlaethol, lliw neu genedligrwydd
- Crefydd neu gred – gan gynnwys diffyg cred
- Rhyw
- Cyfeiriadedd rhywiol

Mae'n berthnasol i briodas a phartneriaeth sifil, ond dim ond mewn perthynas â'r gofyniad i roi sylw dyledus i'r angen i ddileu gwahaniaethu.

Beth yw'r ddyletswydd gyffredinol?

Nod y ddyletswydd gyffredinol yw sicrhau bod awdurdodau cyhoeddus a'r rhai sy'n cyflawni swyddogaeth gyhoeddus yn ystyried sut y gallant gyfrannu'n gadarnhaol at gymdeithas decach trwy hyrwyddo cydraddoldeb a pherthynas dda yn eu gweithgareddau o ddydd i ddydd. Mae'r ddyletswydd yn sicrhau bod ystyriaethau cydraddoldeb yn cael eu cynnwys yn nyluniad polisiâu a darparu gwasanaethau, a'u bod yn cael eu hadolygu'n barhaus. Bydd hyn yn sicrhau canlyniadau gwell i bawb.

Wrth wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau mae'n rhaid i ni roi sylw dyledus i'r angen i:

- Ddileu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall a waherddir gan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.
- Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.

- Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a'r rhai nad ydynt.

Y Dyletswyddau Penodol yng Nghymru

Pwrpas eang y dyletswyddau penodol yng Nghymru yw helpu cyrff rhestredig i gyflawni eu dyletswydd gyffredinol a chynorthwyo tryloywder.

Mae'r dyletswyddau penodol yng Nghymru wedi'u nodi yn Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011. Daeth y dyletswyddau penodol yng Nghymru i rym ar Ebrill 6^{ed} 2011.

Mae'r dyletswyddau penodol yng Nghymru yn cynnwys:

- Amcanion
- Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol
- Ymgysylltu
- Asesu effaith
- Gwybodaeth am gydraddoldeb
- Gwybodaeth cyflogaeth
- Gwahaniaethau cyflog
- Hyfforddiant staff
- Caffael
- Adroddiad blynyddol
- Cyhoeddi
- Adroddiad Gweinidogion Cymru
- Adolygu
- Hygyrchedd

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Gweledigaeth ac Amcanion Cydraddoldeb y Cyngor ar gyfer 2020-2024 yn cefnogi Amcanion Llesiant y Cyngor a'r saith Nod Llesiant (a ddangosir yn y diagram isod) ac yn cysylltu â'r pum ffordd o weithio (yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy) a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Long term

The importance of balancing short-term needs with the need to safeguard the ability to also meet long-term needs.

Prevention

How acting to prevent problems occurring or getting worse may help public bodies meet their objectives.

Integration

Considering how the public body's well-being objectives may impact upon each of the well-being goals, on their other objectives, or on the objectives of other public bodies.

Collaboration

Acting in collaboration with any other person (or different parts of the body itself) that could help the body to meet its well-being objectives.

Involvement

The importance of involving people with an interest in achieving the well-being goals, and ensuring that those people reflect the diversity of the area which the body serves.

Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011

Disodlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993 ac fel rhan o'r ddeddfwriaeth, yng Nghymru mae gan y Gymraeg statws cyfreithiol cyfartal â'r Saesneg ac ni ddylid ei thrin yn llai ffafriol.

Rhaid i gyrrff cyhoeddus gydymffurfio â set o Safonau Iaith cenedlaethol a gyhoeddodd Comisiynydd y Gymraeg drwy Hysbysiad Cydymffurfio i'r Cyngor. Mae'r Hysbysiad Cydymffurfio yn nodi pa un o'r 176 o safonau yn y ddeddfwriaeth sy'n gymwys i'r Cyngor, ynghyd ag unrhyw eithriadau a'u dyddiadau gweithredu.

Nid yw'r Ddeddf Cydraddoldeb yn ymdrin â materion yn ymwneud â'r Gymraeg ond yn hytrach mae ganddynt set o Safonau o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, cydnabuwyd ers tro bod agendâu polisi cydraddoldeb a iaith Gymraeg yn ategu ac yn llywio ei gilydd. Atgyfnerthir hyn ymhellach gan y nod o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 – Cymru o ddiwylliant bywiog a iaith Gymraeg ffyniannus.

Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020 2024

Mae Cynllun Cydraddoldeb Strategol CBSC ar gyfer 2020-2024 yn adlewyrchu ein hymrwymiad i gydraddoldeb ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, ac yn sicrhau ein bod yn cyflawni ein rhwymedigaethau statudol fel y'u ceir yn Neddf Cydraddoldeb 2010. Mae'r cynllun yn disodli Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2016-2020.

Mae'n tynnu sylw at gysylltiadau â deddfwriaeth a rheoliadau sy'n ymwneud â Deddf Safonau'r Gymraeg a Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a chyfrifoldebau o dan Ddyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus. Mae hyn yn parhau â'r gwaith y mae'r Cyngor yn ei wneud ac yn hyrwyddo ein hymrwymiad i sicrhau bod gennym gymunedau cynhwysol yn rhydd o wahaniaethu.

Mae Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff cyhoeddus:

- Cyhoeddi amcanion i gyflawni'r ddyletswydd gyffredinol bob 4 blynedd.
- Cyhoeddi datganiad sy'n nodi'r camau y mae wedi'u cymryd neu'n bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion a pha mor hir y mae'n disgwyl ei gymryd i gyflawni pob amcan.
- Gwneud trefniadau priodol i fonitro cynnydd tuag at gyflawni ei amcanion ac i fonitro effeithiolrwydd ei ddull.
- Ystyried gwybodaeth cydraddoldeb berthnasol sydd ganddo wrth ystyried beth ddylai ei amcanion cydraddoldeb fod.

Fel rhan o'r adolygiad o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor, nodwyd bod Gweledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful yn hanfodol i nodi uchelgais y Cyngor i ddileu gwahaniaethu / aflonyddu, hyrwyddo cydraddoldeb a meithrin cysylltiadau da.

Fel y nodwyd uchod, datblygwyd y Weledigaeth Cydraddoldeb ganlynol ar gyfer Merthyr Tudful.

Ein Gweledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful yw.

"Man lle mae amrywiaeth yn cael ei werthfawrogi a'i barchu a lle gall pawb gymryd rhan, ffynnu a chael cyfle i gyflawni eu potensial yn rhydd rhag gwahaniaethu a rhagfarn."

Cefnogir y weledigaeth hon gan y pum Amcan Cydraddoldeb canlynol (a restrir yn y tabl isod) a nodir yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor ar gyfer 2020-2024.

Thema	Gwrthrychol
Ymgysylltu Cynhwysol a Chyfranogiad	Ymgysylltu â'n Dinasyddion i gymryd rhan a sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed i ddeall ac ymateb i anghenion ein cymunedau.
Cydluniant Cymunedol	Hyrwyddo a hwyluso cymunedau cynhwysol, diogel a chydlynol.
Gweithlu Cynhwysol ac amrywiol	Creu gweithlu cynhwysol ac amrywiol, sy'n adlewyrchu'r cymunedau ym Merthyr Tudful.
Rhyw / Cyflog Cyfartal	Sicrhau tegwch cyflog ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.
Gwasanaethau hygyrch	Deall a chael gwared ar y rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu wrth ddefnyddio ein gwasanaethau.

Bydd yr Amcanion Cydraddoldeb hyn yn cael eu cyflawni drwy Gynllun Gweithredu a nodir yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2020-2024.

Nodwyd sawl cam gweithredu o dan bob amcan ac mae gwaith wedi bod yn mynd rhagddo i gyflawni'r camau hyn. Bydd y Cynllun Cydraddoldeb Strategol yn cael ei adolygu i adlewyrchu unrhyw ddiweddariadau a newidiadau i ddeddfwriaeth neu ofynion wrth i ni symud ymlaen.

Gweithgor y Cynllun Cydraddoldeb Strategol

Sefydlwyd Gweithgor Cynllun Cydraddoldeb Strategol i weithio gyda'i gilydd i gyflawni'r camau gweithredu o fewn y cynllun a nodi unrhyw gamau eraill y gellid eu cynnwys, trafod materion, risgiau a'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd. Mae'r grŵp hwn yn cynnwys swyddogion o bob rhan o'r Awdurdod Lleol sydd â champau gweithredu o fewn y cynllun ac sy'n cyfarfod bob chwarter. Yn y cyfnod cyn datblygu'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd ar gyfer 2024-2028 bydd y grŵp yn cyfarfod yn rheolaidd i sicrhau bod cyd-gynhyrchu yn natblygiad unrhyw amcanion a themâu newydd. Bydd y grŵp hwn hefyd yn ymestyn yn ehangach i dimau eraill a allai fod â champau gweithredu o fewn unrhyw gynlluniau newydd a ddatblygwyd.

Canllawiau craffu

Mae gwybodaeth am y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol wedi'i chynnwys yn y '*Pecyn Adnoddau Cymorth Ymarferol i Aelodau'r Pwyllgor Craffu*' a oedd yn cael ei ddatblygu yn 2021. Mae'n egluro beth mae'r ddyletswydd yn ei olygu i ni, sut y gallwn ddiffinio terminoleg, sut mae'n cysylltu â Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus a'r hyn y mae'n gofyn i ni ei wneud. Cafodd y pum cam i gyflawni'r ddyletswydd hon eu cynnwys fel canllaw gweledol cam wrth gam o sut y gallwn sicrhau bod 'sylw dyladwy' wedi'i roi i'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol wrth wneud penderfyniadau.

Dyletswydd economaidd-gymdeithasol

Mae'r Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol yn gosod cyfrifoldeb ar y Cyngor i ystyried ('rhoi sylw dyledus') i sut y gallwn leihau anghydraddoldebau canlyniad a achosir gan anfantais economaidd-gymdeithasol wrth wneud penderfyniadau strategol. Mae'r ddyletswydd yn rhoi cyfle i ni wneud pethau'n wahanol a rhoi mynd i'r afael ag anghydraddoldeb wrth wraidd gwneud penderfyniadau allweddol. Nod cyffredinol y ddyletswydd yw sicrhau gwell canlyniadau i'r rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Yn fras, ystyr 'anfantais economaidd-gymdeithasol' yw byw ar incwm isel o'i gymharu ag eraill yng Nghymru, heb fawr ddim cyfoeth cronedig, neu ddim cyfoeth cronedig, gan arwain at fwy o amddifadedd materol, cyfyngu ar y gallu i gael mynediad at nwyddau a gwasanaethau sylfaenol. Mae'r ddyletswydd yn fecanwaith allweddol wrth gefnogi'r rhai mwyaf agored i niwed yn ein cymunedau ac mae'n hynod bwysig yn ein hadferiad o'r pandemig.

Daeth y ddyletswydd i rym ar Fawrth 31^{ain} 2021 a gwnaed sawl gweithgaredd cyn hyn i sicrhau ein bod yn cyflawni'r ddyletswydd hon. Bydd y ddyletswydd yn fecanwaith allweddol o ran cefnogi'r rhai mwyaf agored i niwed yn ein cymunedau a bydd yn hynod bwysig pan fyddwn yn gwella ar ôl pandemig y coronafeirws.

Asesiad Effaith Integredig

Fel rhan o sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, rydym wedi adolygu Asesiad Effaith Integredig y Cyngor (IIA) i sicrhau ei fod yn cynnwys ystyriaeth ar gyfer anfantais economaidd-gymdeithasol wrth wneud penderfyniadau strategol. Mae'r adrannau canlynol wedi'u cynnwys o fewn yr IIA o dan anfantais economaidd-gymdeithasol:

- **Incwm Isel/Tlodi Incwm** - Methu fforddio cynnal taliadau rheolaidd fel biliau, bwyd, dillad, cludiant, eitemau hanfodol eraill ac ati.

- **Isel a/neu Dim Cyfoeth** - Digon o arian i dalu costau byw sylfaenol a thalu biliau ond nid oes ganddynt unrhyw gynilion i ddelio ag unrhyw wariant annisgwyl a dim darpariaeth ar gyfer y dyfodol.
- **Amddifadedd Materol** - Methu cael mynediad at nwyddau a gwasanaethau sylfaenol h.y. cynhyrchion ariannol fel yswiriant bywyd, atgyweirio / amnewid nwyddau trydanol wedi torri, cartref cynnes, hamdden a hobiau ac ati.
- **Amddifadedd Ardal** - Lle rydych chi'n byw e.e. ardaloedd gwledig, a lle rydych chi'n gweithio e.e. hygyrchedd trafnidiaeth gyhoeddus.
- **Cefndir economaidd-gymdeithasol** - Dosbarth cymdeithasol h.y. addysg, cyflogaeth ac incwm rhieni.
- **Anfantais economaidd-gymdeithasol** - Pa effaith gronol y bydd y cynnig yn ei chael ar bobl neu grwpiau oherwydd eu nodwedd (au) gwarchoddedig neu fregusrwydd neu oherwydd eu bod eisoes dan anfantais?

Ochr yn ochr â'r ychwanegiadau hyn, rydym hefyd wedi cynnwys yr adrannau canlynol i sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei hystyried o ran ymgysylltu a'r defnydd o ddata:

- **Ymgynghori ac Ymgysylltu** - Gofyniad i ymgynghori a/neu ymgysylltu gael ei gynnal, neu ddisgwyliad dilys y bydd yn digwydd. Defnyddio'r egwyddorion Gunning a nodi pa fath o ymgynghoriad a gynhaliwyd, pwy ymgynghorwyd â nhw ac a oes angen unrhyw ymgysylltiad neu ymgynghoriad pellach.
- **Data a Thystiolaeth** - Data a thystiolaeth a ddefnyddir i lywio'r cynnig a sut y mae wedi cynorthwyo i ddatblygu'r cynnig ac a oes unrhyw fylchau wedi'u nodi.

Mae'r canllawiau wedi'u diweddarau i adlewyrchu'r ddyletswydd hon a'r adrannau newydd a ychwanegwyd o fewn yr IIA. Mae fersiynau hawdd eu darllen wedi cael eu datblygu ar gyfer staff a thafenni prydlon i'w defnyddio wrth gwblhau'r IIA ar ddechrau unrhyw gynnis neu brosiect. Mae'r wybodaeth hon wedi'i diweddarau ar Fewnrwyd y Cyngor ac unrhyw newidiadau a roddwyd i staff.

Cynhaliwyd ymarferion ymgysylltu gyda'r Tîm Rheoli Corfforaethol, Uwch Dîm Arwain ac adrannau eraill i adolygu'r IIA a chasglu adborth ar unrhyw adrannau newydd i'w cynnwys yn yr IIA. Darparwyd diweddariadau gwybodaeth a sesiynau yn archwilio'r adrannau newydd i roi mwy o fanylion am yr hyn yr oedd pob ardal yn ei olygu.

Cafodd yr IIA diwygiedig ei weithredu i'w ddefnyddio o Fawrth 31^{ain} 2021, ac mae hefyd wedi cael ei adolygu'n rheolaidd i sicrhau bod unrhyw ddeddfwriaeth, dyletswyddau ac ystyriaethau pellach newydd yn cael eu hystyried. Byddwn yn gweithio ar wneud asesiad yr IIA yn fwy hygyrch ac yn ystyried unrhyw agweddau allweddol eraill y mae angen eu hasesu o ran effaith.

Asesiad Perfformiad

Isod mae'r crynodeb o'r cynnydd yn erbyn cyflawni ein Hamcanion Cydraddoldeb Strategol yn ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2020-2024.

Thema: Cydlyniant Cymunedol

Amcan: Hyrwyddo a hwyluso cymunedau cynhwysol, diogel a chydlynol

Un o'r amcanion yw cydlyniant cymunedol. Mae Cydlyniant Cymunedol yn hanfodol yn y Fwrdeistref Sirol gan ei fod yn darparu amgylchedd lle gellir datblygu perthnasoedd cryf a chadarnhaol rhwng pobl â chefnidiroedd gwahanol. Cymunedau cydlynol yw cymunedau sy'n gallu mynd i'r afael â phroblemau cyffredin yn well, i ddarparu cefnogaeth i'r ddwy ochr ac i weithio gyda'i gilydd ar gyfer dyfodol cadarnhaol. Mae preswylwyr mewn cymunedau cydlynol da yn teimlo'n fwy diogel, yn fwy diogel ac yn meddu ar ymdeimlad o berthyn.

Dyma grynodedb o sut y gweithredwyd hyn gan y tîm a sut mae sefydliadau allanol eraill a gwaith mewnol wedi cyfrannu tuag at gyflawni'r amcan.

Wythnos Ffoaduriaid

Roedd CBSMT yn falch o gefnogi Wythnos Ffoaduriaid eleni. Mae Wythnos Ffoaduriaid yn wyl ledled y DU sy'n dathlu cyfraniadau, creadigrwydd a gwynwch ffoaduriaid a phobl sy'n chwilio am noddfa.

Cynhaliwyd digwyddiad i'r teulu ar Fehefin 24^{ain} 2022 yn Theatr Soar i dynnu sylw at Wythnos Ffoaduriaid. Y thema eleni oedd 'gwella' trwy greadigrwydd a sgysiau. Yn unol â'r thema, cynhaliwyd gweithgareddau gwahanol gyda chyfranogwyr gan gynnwys addurno cacennau, paentio blychau adar ac amrywiaeth o brosiectau celf a chreffft eraill. Yn ogystal â hyn, roedd band o Gymru yn mynychu ac yn chwarae cerddoriaeth i'r teuluoedd. Roedd yn gyfle i wahanol aelodau o'r gymuned gymryd rhan a chymryd rhan mewn gweithgareddau hwyllog yn ogystal ag ymgysylltu ag asiantaethau eraill fel Heddlu De Cymru (SWP) a oedd hefyd yn bresennol.

Diwrnod Annibyniaeth Wcráin

Mae'r diwrnod hwn, a ddethlir ar Awst 24^{ain}, yn wyl y wladwriaeth yn yr Wcrain fodern ac yn dathlu Datganiad Annibyniaeth 1991.

Roedd Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn falch o sefyll mewn undod â chymuned Wcrain ar y diwrnod arbennig hwn - sef y Diwrnod Annibyniaeth cyntaf ers i Rwsia oresgyn y wlad ar Chwefror 24^{ain} 2022.

Codwyd baner yr Wcrain y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig tra bod y Redhouse yng nghanol y dref wedi'i oleuo yn lliwiau baner yr Wcrain.

Trefnwyd digwyddiad bach ar Fehefin 26^{ain} 2022 ar gyfer rhai teuluoedd Wcreineg. Cynhaliwyd y digwyddiad yn Theatr Soar lle trefnwyd bwyd Wcreineg ac ystod o weithgareddau difyr ar gyfer y teuluoedd. Mynychodd y Maer ynghyd â chydweithwyr o SWP ac asiantaethau lleol eraill.

Mae cefnogaeth wythnosol wedi'i gynnig i deuluoedd Wcrain sydd wedi ymgartrefu yn y Fwrdeistref Sirol. Mae Swyddogion Cydlyniant wedi trefnu a chynorthwyo gyda chyfarfodydd wythnosol ar gyfer teuluoedd Wcrain a'u teuluoedd lletyol, gan ganiatáu lle diogel iddynt gwrdd a dod o hyd i'r gefnogaeth berthnasol. Daeth y gefnogaeth sydd ar gael gan

amrywiaeth o asiantaethau allanol fel yr heddlu, tiwtoriaid o'r coleg lleol, asiantaethau cyflogaeth a gwasanaethau cymdeithasol.

Dathliad ONAM

Mae ONAM yn ŵyl o gynhaeaf a hapusrwydd sy'n cael ei ddathlu i arddangos diwylliant a threftadaeth Kerala, India. Trefnwyd digwyddiad dathlu gan Gymdeithas Ddiwylliannol Merthyr Malayali ac fe'i cynhaliwyd yn yr Engine House ar Fedi 10^{fed} 2022. Roedd y digwyddiad yn cynnwys samplu detholiad o fwyd Indiaidd traddodiadol, rhai gweithgareddau hwyllog, rhaglenni yn egluro hanes dathliad ONAM, perfformiad theatrig, dawnsfeydd a goleuadau kannwyll.

Wythnos Ymwybyddiaeth o Droseddau Casineb

Cynhaliwyd Wythnos Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb (HCAW) eleni rhwng Hydref 8^{fed} a 16^{eg} 2022. Mae HCAW yn ymgyrch ymroddedig gyda'r nod o godi ymwybyddiaeth am droseddau casineb a hyrwyddo goddefgarwch a dealltwriaeth ymhlith cymunedau. Mae'n wythnos sy'n annog sefydliadau, partneriaid allweddol a chymunedau i weithio gyda'i gilydd i fynd i'r afael â throseddau casineb lleol a lleihau ei effeithiau.

Thema Cymru eleni oedd 'Cymru Gyda'n Gilydd'. Yn ystod yr wythnos hon trefnwyd digwyddiadau a mentrau amrywiol i addysgu pobl am effaith troseddau casineb a sut i'w riportio, yn ogystal ag annog cymunedau i ddod ynghyd i frwydro yn erbyn casineb a rhagfarn.

Roedd y mentrau a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod hwn yn cynnwys cynnal stondin ymgysylltu ar safle 'Kepak Merthyr', dosbarthu nwyddau a gweithio gyda Heddlu De Cymru i ymgysylltu â phobl o gefndiroedd lleiafrifol. Bu swyddogion hefyd yn mynychu dosbarth meithrin lleol lle roedd plant yn cwblhau gweithgareddau ar droseddau casineb, tra'n sôn am wahanol rasys sy'n ymgorffori celf a chrefft.

Y nod yw creu cymdeithas fwy cynhwysol a derbyngar drwy fynd i'r afael â materion sy'n ymwneud â throseddau casineb fel hiliaeth, homoffobia, gwahaniaethu crefyddol a mathau eraill o droseddau rhagfarnllyd a ysgogir.

Diwrnod Cofio'r Holocost

Mae Diwrnod Cofio'r Holocost (HMD) yn ddiwrnod i fyfyrion, cofio ac addysg. Ei brif bwrpas yw sicrhau bod cof yr Holocost yn cael ei gadw a bod y gwersi o'r cyfnod tywyll hwn mewn hanes yn cael eu trosglwyddo i genedlaethau'r dyfodol.

Caiff ei nodi'n flynyddol ar Ionawr 27^{ain} gan mai dyma ben-blwydd rhyddhau Auschwitz-Birkenau; un o'r gwersylloedd crynhoi a difa mwyaf enwog a weithredir gan y Natsïaid.

Roedd yr arsylladau ar gyfer y diwrnod hwn yn cynnwys gwasanaeth gosod torchau a gynhaliwyd gydag aelodau Heddlu De Cymru a'r Awdurdod Lleol ym Mynwent Iddewig Cefn-Coed.

Roedd pobl ifanc o Barc Carafanau Glynmil Merthyr Tudful hefyd yn cofio bywydau dioddefwyr Holocost Sipsiwn/Roma a fu farw yn yr Ail Ryfel Byd trwy greu gosodiad celf addysgol a fyddai'n cael ei arddangos yn ddiweddarach mewn digwyddiadau ac adeiladau ledled y DU.

Roedd y gwaith celf, a ymddangosodd yn ddiweddar mewn gwasanaeth coffau'r Holocaust a gynhaliwyd yn Eglwys y Plwyf Santes Tudful, yn cael ei arddangos yn Llyfrgell Ganolog Merthyr Tudful ac fe'i dangoswyd yn y Senedd ym mis Awst 2022 ar gyfer Diwrnod Cofio'r Holocaust Roma.

Cyllidodd grant Rhaglen Cydraddoldeb a Chynhwysiant Llywodraeth Cymru y prosiect a arweiniwyd gan Head4Arts Kate Strudwick, y cerflunydd Cindy Ward a'r artist digidol Natasha James. Wedi'i enwi yn 'Many Stars in the Sight of God', crëwyd dyluniad siâp calon y cerflun o bibell copr a gwifren wedi'i ailgylchu, gyda sylfaen olwyn cart haearn bwrw.

Mae pob un o'i sêr crefftus yn cynrychioli 10,000 o bobl Sipsiwn/Roma a laddwyd gan y Natsiaid yn yr Ail Ryfel Byd, gyda'r bobl ifanc wedi tynnu ar eiconograffeg Sipsiwn/Teithwyr i addurno'r sêr.

Mis Hanes LHDT+

Mae Mis Hanes LHDT+ yn cael ei gynnal drwy gydol mis Chwefror. Mae'n fis cyffrous, addysgiadol a dathlu i addysgu rhagfarn a gwneud cymunedau LHDTC+, yn eu holl amrywiaeth gyfoethog, yn weladwy. Mae hefyd yn anelu at hyrwyddo cymdeithas fwy diogel a chynhwysol lle mae'r sbectrwm amrywiol o rywioldeb a rhywedd yn cael ei dderbyn a'i siarad yn agored yn gyffredinol.

Y thema ar gyfer 2023 oedd 'Tu ôl i'r Lens'. Dewiswyd y thema i daflu goleuni ar yr holl bobl sy'n allweddol wrth greu teledu a ffilm, gan dynnu sylw at waith pobl LHDTC+ yn y maes hwn, yn y gorffennol a'r presennol. Mae'r thema hefyd yn gysylltiedig â sut mae bywydau LHDTC+ yn cael eu portreadu yn y cyfryngau yn erbyn y profiadau byw.

Roedd CBSMT yn falch o gefnogi Mis Hanes LHDT+ 2023. Cynhaliwyd seremoni codi baner ar Chwefror 1^{af} lle codwyd baneri Pride y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig. Yn bresennol roedd y Prif Weithredwr, y Consort, y Hyrwyddwr Cydraddoldeb ac Amrywiaeth ac aelodau eraill a staff y Cyngor.

Trefnodd Tîm Cydlyniant Cymunedol CBSMT sesiynau ymgysylltu â chydweithwyr Heddlu De Cymru yng Ngholeg Merthyr Tudful ac ysgolion yn y Fwrdeistref Sirol. Fe wnaethant dreulio amser yn sgwrsio â disgyblion am fis Hanes LHDT+ a pham ei bod yn bwysig deall

sut y gwnaeth y frwydr hanesyddol dros gydraddoldeb ein helpu i greu cymdeithas deg a chyfartal heddiw.

Diwrnod Rhyngwladol y Menywod

Mae Diwrnod Rhyngwladol y Menywod (IWD) yn ddigwyddiad byd-eang a gynhelir yn flynyddol ar Fawrth 8^{fed}. Mae'n ddiwrnod sy'n dathlu cyflawniadau cymdeithasol, economaidd, diwylliannol a gwleidyddol menywod ledled y byd. Yn ogystal, mae'n alwad i weithredu dros gydraddoldeb rhywiol a grymuso menywod a merched.

Y thema ar gyfer 2023 oedd 'Cofleidio Cydraddoldeb'. I ddathlu'r diwrnod trefnwyd gweithgareddau amrywiol gan y tîm a chysylltiadau allanol, gan gynnwys sesiwn grymuso drwy ffitrwydd a gynhaliwyd ar gyfer myfyrwyr yng Ngholeg Merthyr Tudful a sesiwn hunanamddiffyn a gyflwynwyd gan Heddlu De Cymru mewn Ysgol Uwchradd leol ar gyfer merched Blwyddyn 11. Sefydlwyd stondin hefyd mewn canolfan hamdden leol yn hyrwyddo pwysigrwydd y dydd.

Mis Hanes Teithwyr Roma Sipsiwn Roma

Mae Mis Hanes Sipsiwn Roma Teithwyr (GRTHM) yn ddigwyddiad blynyddol sy'n cael ei gynnal ym mis Mehefin. Diben y dathliad mis hwn yw codi ymwybyddiaeth am hanes, diwylliant a chyfraniadau cymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr (GRT), yn ogystal â herio'r stereoteipiau a'r gwahaniaethu y maent yn aml yn eu hwynebu.

Gweithiodd y Tîm Cydlyniant yn agos gyda Rheolwr Safle Glynmil CBSMT a hyrwyddodd a threfnu digwyddiad ar gyfer GRTHM. Cynhaliwyd y digwyddiad ym Mharc Carafanau Glynmil ar Fehefin 30^{ain} 2022 a mynychwyd ef gan ddisgyblion ysgolion cynradd a staff, trigolion a grwpiau cymunedol, ac aelodau i addysgu a dathlu diwylliant teithwyr.

Roedd aelodau o 20 o sefydliadau partner yn darparu crefft a gweithgareddau eraill. Roedd y digwyddiad yn cyd-daro ag Wythnos Gwaith Ieuencid, felly mynychodd Clwb Bechgyn a Merched Georgetown a Hwb Cymunedol Twyn amrywiaeth o chwaraeon ar y lawnt. Trefnodd Sefydliad Clwb Peldroed Dinas Caerdydd bêl-droed hefyd, tra daeth Heddlu De Cymru ynghyd â'u cŵn heddlu gweithredol i rannu rhai ffeithiau diddorol ac i bobl ryngweithio â nhw.

Roedd y digwyddiad yn cynnwys cerddoriaeth werin draddodiadol yn cael ei chwarae ar y lawntiau, sinema, celf a chrefft, a gemau. Roedd arddangosfa o focsio hefyd - sydd wedi bod yn datblygu ar y safle ers tro gyda chefnogaeth gan fenter Bocsio Pride - ynghyd â sgiliau syrucas a gweithgareddau rhaff tynn, paentio wynebau a llawer o weithgareddau eraill.

Ariannwyd y diwrnod gan Gronfa Cydlyniant Llywodraeth Cymru, prosiect 'Fit and Fed' Cymdeithas Tai Merthyr Tudful a Tesco. Roedd y bartneriaeth ar gyfer y digwyddiad yn cynnwys Canolfan Gymunedol Tyw, grŵp chwarae cyn-ysgol Meithrin, sefydliad celfyddydau cymunedol 'Head4Arts', 'Masquerade Arts' a 14 partner arall, a oedd i gyd yn cefnogi addysg a lles trwy stondinau gwybodaeth yn y digwyddiad. Bu tîm o Amgueddfa Cyfarthfa hefyd yn paentio olew o'r 19eg ganrif i'w wyllo.

Gan barhau â chefnogaeth gymunedol Sipsiwn Roma Traveller yn y Fwrdeistref Sirol, roedd gwaith a wnaed ac a oruchwyliwyd gan Reolwr Safle Glynmil MTCBC yn ystod 2022-2023 yn cynnwys:

- Parhaodd safle Glynmil i gam dau o gyllid cyfalaf y safle i wella'r safle. Roedd 24 bloc cyfleustodau yn cael eu hadnewyddu i sicrhau safon uchel o leiniau i deuluoedd sy'n byw mewn cartrefi diwylliannol.
- Ym mis Mai 2022, defnyddiwyd cyllid o'r fenter 'Fit and Fed' i gynnis 8 sesiwn drwm wythnosol Indiaidd ar y safle i ennyn diddordeb teuluoedd. Cyflwynwyd offerynnau eraill i'r cyfranogwyr i ddatblygu eu dealltwriaeth o gerddoriaeth a chân.
- Cynhelir sesiynau chwarae Cymraeg ar Glynmil gan Mudiad Meithrin. Eu nod yw cyflwyno'r Gymraeg drwy chwarae. Mae'r tîm wedi rhoi offer chwarae ac wedi addurno'r waliau mewn un ardal o'r brif neuadd a ddynodwyd i chwarae.
- Mae'r sefydliad Head4Arts yn parhau i gynnis celf a chreffft unwaith yr wythnos yng nghanolfan gymunedol Glynmil.
- Ym mis Mai 2022, darparwyd 8 sesiwn lles a bocsi wythnosol i breswylwyr gan fenter Bocsio Pride.
- Ym mis Mai 2022, cafodd y safle ymweliad Gweinidogol gan Jane Hutt AS a gyfarfu â thriogion a sefydliadau partner sy'n gweithio ar y safle. Siaradodd rheolwr y safle â'r Gweinidog drwy'r uwchgyllun ar gyfer adnewyddu'r safle.
- Ym mis Awst 2022, cynhaliwyd prosiect o'r enw 'pêl ffrwythau' ar y safle. Dyluniwyd y prosiect hwn gan reolwr y safle i gyflwyno ffrwythau ffres i deuluoedd a gemau pêl wedi'u trefnu ar y manau gwyrdd. Fe'i hariannwyd gan 'Fit and Fed'.
- Yn Haf 2022, parhaodd clwb celf a chreffft drwy wyliau haf yr ysgol a ariannwyd gan y gronfa cydlyniant.

Mis Hanes Pobl Dduon

Mae Mis Hanes Pobl Dduon yn cael ei gynnal bob mis Hydref. Mae'n gyfle i ddathlu'r cyfraniadau rhagorol y mae pobl Ddu wedi'u gwneud i gymdeithas Prydain, boed hynny

heddiw neu'n hanesyddol. Mae hefyd yn gyfle i bobl ddysgu mwy am effeithiau hiliaeth a sut i herio stereoteipiau negyddol.

Er mwyn tynnu sylw at Fis Hanes Pobl Dduon, derbyniodd staff CBSMTh gyfathrebiadau yn tynnu sylw at adegau allweddol yn hanes Prydain Dduon tra rhannwyd y thema 'amser ar gyfer newid – gweithredoedd nid geiriau' ar ein llwyfannau cyfryngau cymdeithasol.

Lansiodd Cyngor Hil Cymru Hanes Pobl Dduon Cymru 2022-2023 a'r thema drwy gydol y flwyddyn oedd 'Pobl Ifanc, yr Amser Nawr!'.

Dim Hiliaeth Cymru

Mae Zero Racism Wales yn ymgyrch dan arweiniad Cyngor Hil Cymru, gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru a Chydlynwyr Cydlyniant Cymunedol. Mae'n galw ar fusnesau, sefydliadau ac unigolion sydd wedi ymrwymo i hyrwyddo cytgord hiliol ac ecwiti i lofnodi addewid a chytuno ar bolisi dim goddefgarwch i hiliaeth yng Nghymru.

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn ymrwymo i hyrwyddo dim goddefgarwch i hiliaeth ledled y Cyngor ac mae wedi llofnodi polisi Dim Hiliaeth Cymru Cyngor Hil Cymru. Trwy lofnodi'r polisi, mae'n ailddatgan ein hymrwymiad i sicrhau bod CBSMT yn trin pob person yn deg ac yn gyfartal waeth beth fo'u hil, bod cyfleoedd cyfartal o ran cyflogaeth a darparu gwasanaethau ac y bydd y Cyngor yn cadw at Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac yn darparu gwasanaethau teg a chyfartal i bawb. Fel Cyngor, rydym yn cytuno i sefyll yn erbyn hiliaeth a hyrwyddo gweithle a chymdeithas fwy cynhwysol a chyfartal sy'n gwneud i bob unigolyn deimlo'n ddiogel, yn cael ei werthfawrogi a'i gynnwys.

Gellir gweld addewid llawn y Cyngor ar wefan Dim Hiliaeth Cymru - <https://zeroracismwales.co.uk>

Datblygodd Llywodraeth Cymru Gynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol drafft hefyd a chynhaliodd ddadansoddiad ymgysylltu â'r gymuned i fwydo i mewn i'r cynllun. Yna cynhaliwyd ymgynghoriad ar y Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol yn 2021 a bwydodd y Cyngor ymatebion iddo.

Dadansoddwyd canlyniad yr ymgynghoriad a chyhoeddwyd fersiwn derfynol o'r cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol ym mis Mehefin 2022. Cafodd ei ailenwi'n 'Cynllun Gweithredu Gwrth-Hiliaeth Cymru'. Mae'r cynllun yn gosod gweledigaeth hirdymor ar gyfer 2030, ond bydd pob cynllun a gyhoeddir yn nodi'r hyn y mae angen i ni ei wneud am y cyfnod o ddwy flynedd nesaf.

Thema: Gweithlu Cynhwysol ac Amrywiol

Amcan: Creu gweithlu cynhwysol ac amrywiol, sy'n adlewyrchu'r cymunedau ym Merthyr Tudful

Rydym am i weithwyr deimlo'n ddiogel yn yr amgylchedd y maent yn gweithio a bod yn nhw eu hunain. Er mwyn cyflawni hyn, rydym yn gweithio ar y cyd ac yn cefnogi ac yn hwyluso cyfleoedd hyfforddi a dysgu Cydraddoldeb fel bod Cydraddoldeb yn cael ei gydnabod a'i ymgorffori mewn rolau.

Mae gwybodaeth am Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus ar gael ar Fewnrwyd y Cyngor a'r Rhyngwyd i staff eu gweld. Mae gennym hefyd adran Cydraddoldeb ac Iaith Gymraeg ar gyfer staff ar-lein sy'n dal gwybodaeth, adnoddau a dolenni.

Mae'r gwaith a gwblhawyd i gyflawni'r nod hwn yn cynnwys:

Calendr Cydraddoldeb

Mae calendr cydraddoldeb wedi'i gynhyrchu ar gyfer staff ac mae ar gael ar y staff Intranet. Pwrpas y calendr yw dod â rhestr o ddiwrnodau a digwyddiadau ymwybyddiaeth cenedlaethol ynghyd sy'n cydnabod ac yn dathlu amrywiaeth, cydraddoldeb a chynhwysiant. Nid yw'n rhestr gynhwysfawr ond ar gipolwg gall staff weld dyddiadau allweddol a restrir bob mis.

Mae'r calendr yn offeryn defnyddiol ac yn adnodd ymarferol i helpu i hyrwyddo ymwybyddiaeth o amrywiaeth, cydraddoldeb a chynhwysiant ar draws y Cyngor. Mae'r calendr hwn yn cael ei adolygu a'i ddiweddarau'n rheolaidd, ac mae calendr newydd yn cael ei gynhyrchu a'i ddosbarthu i staff bob mis lonawr.

Cynghorau Balch

Mae'r rhwydwaith Cynghorau Balch yn Ne Cymru yn bartneriaeth o Awdurdodau Lleol sy'n cydweithio i gefnogi materion LHDTTC+ ac yn mynd ati i hyrwyddo cynhwysiant LHDTTC+ yn eu cymunedau priodol. Mae'r aelod-Gynghorau, sy'n cynnwys Blaenau Gwent, Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili, Caerdydd, Merthyr Tudful, Casnewydd, Powys, Rhondda Cynon Taf, Abertawe a Thorfaen, yn cydweithio ar fentrau a gweithgareddau amrywiol sydd â'r nod o hyrwyddo hawliau LHDTTC+ a meithrin amgylchedd mwy cynhwysol a chefnogol.

Mae prif amcanion a phwrpas Cynghorau Balch yn cynnwys:

- **Cefnogi Staff LHDTTC+:** Mae'r rhwydwaith yn ceisio gwella'r gefnogaeth a'r adnoddau sydd ar gael i weithwyr LHDTTC+ o fewn awdurdodau lleol yn Ne Cymru. Mae hyn yn cynnwys hyrwyddo cydraddoldeb yn y gweithle, darparu adnoddau, a chynnig hyfforddiant ar faterion LHDTTC+.
- **Arweinyddiaeth mewn Hawliau LHDTTC+:** Nod Cynghorau Balch yw gosod llywodraeth leol ledled De Cymru fel arweinydd gweladwy ym maes hawliau LHDTTC+. Mae hyn yn cynnwys eiriol dros newidiadau ac arferion polisi sy'n amddiffyn ac yn hyrwyddo hawliau LHDTTC+.
- **Cynhwysiant Cymunedol:** Mae'r rhwydwaith yn ymroddedig i hyrwyddo cynhwysiant LHDTTC+ o fewn y cymunedau a wasanaethir gan aelod-gynghorau. Mae hyn yn

cynnwys ymdrechion allgymorth, ymgyrchoedd ymwybyddiaeth, a mentrau sy'n hyrwyddo parch ac amrywiaeth.

- **Hygyrchedd Gwasanaethau Cyhoeddus:** Mae aelodau Cyngorau Balch wedi ymrwymo i sicrhau bod gwasanaethau cyhoeddus yn hygyrch ac yn groesawgar i bawb, waeth beth yw eu rhywioldeb, hunaniaeth rhywedd, oedran, hil, anabledd neu grefydd. Mae'r ymrwymiad hwn yn pwysleisio pwysigrwydd polisïau ac arferion cynhwysol.

Trwy ymuno â Chynghorau Balch, mae Awdurdodau Lleol fel Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn dangos eu hymrwymiad i greu cymunedau cynhwysol ac amrywiol. Maent yn gweithio'n weithredol i ddileu gwahaniaethu a hyrwyddo derbyn unigolion LHDTC+ a'u hawliau. Mae'r ymdrechion hyn nid yn unig o fudd i drigolion a gweithwyr LHDTC+ ond hefyd yn cyfrannu at gymdeithas fwy teg a chynhwysol.

Yn ystod 2022-2023, roedd CBSMT yn cadeirio'r Rhwydwaith Cyngorau Balch a gyda chyfyngiadau Covid yn cael eu codi, llwyddodd digwyddiadau balchder cenedlaethol a lleol ailddechrau ar ôl bwlch o ddwy flynedd.

Gorymdeithiodd y rhwydwaith a chynrychioli yn nigwyddiadau Pride 2022 canlynol:

- Pride Abertawe ar Ebrill 30^{ain} 2022
- Pride RhCT ar Orffennaf 16^{eg} 2022
- Pride Powys ar Orffennaf 16^{eg} 2022
- Pride Teulu YEPS ar Awst 10^{fed} 2022
- Pride Cymru ar Awst 27^{ain} 2022
- Pride Casnewydd ar Fedi 3^{ydd} 2022

Mis Hanes LHDT+

Cynhaliwyd digwyddiad holi ac ateb ar-lein ar Chwefror 28^{ain} 2023 ar gyfer yr holl staff yn ystod Mis Hanes LHDT+. Amlygodd thema'r flwyddyn 'Tu ôl i'r Lens' a ddathlodd gyfraniad pobl LHDTC+ i'r cyfryngau o'r tu ôl i'r llenni. Cyfarwyddwyr, sinematograffwyr, awduron, cynhyrchwyr, animeiddwyr, cerddorion, coreograffwyr a thu hwnt.

Roedd y digwyddiad yn cynnwys tri siaradwr gwadd a rannodd eu profiadau byw a'u straeon yn ymwneud ag ysgrifennu a gwneud ffilmiau. Y siaradwyr hyn oedd Rachel Dax (Awdur a

Gwneuthurwr Ffilm), Rebs Fisher-Jackson (Awdur/Cyfarwyddwr a Goruchwyliwr Sgriptiau), a Christopher Anstee (Awdur, Awdur a Siaradwr Cyhoeddus LHDTG+). Gwnaethant roi mewnwelediadau gwerthfawr i'w teithiau a'r heriau a'r llwyddiannau y maent wedi'u hwynebu yn eu gyrfaoedd.

Drwy gydol y mis derbyniodd staff wybodaeth am ddigwyddiadau yn ardal De Cymru a rhai dolenni defnyddiol i fideos ac adnoddau i'w galluogi i ddysgu mwy am y mis drwy ddigwyddiadau a chanllaw adnoddau Cyngorau Balch.

Hyfforddiant a datblygiad proffesiynol parhaus

Mae hyfforddiant a datblygiad proffesiynol parhaus yn elfennau allweddol o Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor ar gyfer arfarniadau perfformiad aelodau staff ac un i un. Mae hyn yn galluogi anghenion hyfforddi gweithwyr i nodi a mynd i'r afael â chydardoldebau.

Ar ddechrau 2022, cyflwynwyd proses Sefydlu Gorfforaethol newydd ar gyfer yr holl staff newydd. Mae hyn yn cynnwys modiwlau ar weledigaethau a gwerthoedd y Cyngor, cydraddoldeb ac amrywiaeth ac mae'n cyfeirio staff at ein polisi Urddas a Pharch yn y Gwaith sy'n gorfodi ein goddefgarwch sero ar fwlio ac aflonyddu.

Cefnogwyd hyn hefyd gyda chyflwyno proses Sefydlu Rheolwyr newydd ym mis Tachwedd 2022. Mae'r rhaglen hon yn edrych ar weledigaethau a gwerthoedd, polisiâu a gweithdrefnau CBS o safbwynt rheolwr. Roedd sawl sesiwn sgiliau meddal hefyd i sicrhau y gall rheolwyr newydd gefnogi staff drwy'r broses Rheoli Perfformiad sy'n sail i'n gwerthoedd a'n hymddygiad corfforaethol. Bydd sesiynau ychwanegol yn cael eu datblygu yn ystod 2023 yn dilyn ymgynghoriad drwy weithgareddau ymgysylltu â gweithwyr.

Ar ddechrau'r flwyddyn, cyflwynwyd dau blatfform e-ddysgu i helpu staff i ddatblygu sgiliau ychwanegol yn y gweithle. Mae 'Hyb Sgiliau' yn rhoi mynediad i staff i lyfrgell o dros 750 o gyrsiau ar-lein i helpu i wella a datblygu sgiliau wrth gynyddu gwybodaeth am feysydd o ddiddordeb. Mae'r modiwlau yn cynnwys Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant, Iechyd a Lles, Gwerthoedd Prydain a Datblygiad Personol. Mae porth rheolwyr o'r enw Kallidus yn darparu dysgu ychwanegol i reolwyr mewn meysydd fel rhagfarn anymwybodol, deallusrwydd emosiynol, rheoli gwrthdaro, arddulliau arweinyddiaeth a chydardoldebau.

Wythnos Dysgu yn y Gwaith

Roedd yr Wythnos Dysgu yn y Gwaith ym mis Mai yn darparu sesiynau maint brathladau i'r holl staff, gyda'r nod o bwysigrwydd a manteision dysgu a datblygu. Roedd y sesiynau'n eang ac yn cynnwys ymwybyddiaeth awtistiaeth, gan eich cadw'n ddiogel rhag twyll a sgamiau, cymorth cyntaf brys, llythrennedd digidol a gweithdy sgwrsio Cymraeg.

Cafodd wyth aelod o staff gwrs cymorth cyntaf iechyd meddwl dwys, a gynhaliwyd gan Gymorth Cyntaf Iechyd Meddwl Cymru, i ddod yn Swyddogion Cymorth Cyntaf Iechyd Meddwl cymwysedig (MHFA). Rôl Swyddog Cymorth Cyntaf Iechyd Meddwl yw darparu cymorth i staff sy'n datblygu problem iechyd meddwl, sy'n profi gwaethygu problem sy'n bodoli eisoes, neu sydd mewn argyfwng iechyd meddwl. Byddai'r MHFA yn fan cychwyn i staff gael mynediad ato a chael eu cyfeirio at asiantaethau perthnasol a all ddarparu cefnogaeth, cyngor ac arweiniad profiadol pellach. Maent hefyd yn bresenoldeb i hyrwyddo diwylliant yn y gweithle lle mae staff yn teimlo eu bod yn gallu trafod iechyd meddwl yn agored ac yn teimlo eu bod yn cael cefnogaeth i wneud hynny. Mae'r holl MHFA yn gweithio'n agos gyda'r adran Iechyd Galwedigaethol i gefnogi'r gwaith o ddarparu'r ddarpariaeth iechyd a lles o fewn CBSMT.

Iechyd corfforol a meddyliol i staff

Trwy gydol 2022-2023, roedd ffocws lles yn parhau i fod yn flaenoriaeth allweddol ac archwiliodd y tîm Datblygu Galwedigaethol amrywiaeth o ddulliau cyfunol o hyfforddi lles.

Ar gyfer ein darpar reolwyr, cefnogodd Coleg y Cymoedd 21 aelod o staff i gael eu ILM Lefel 3 mewn Arweinyddiaeth a Rheolaeth.

Daeth bwlio ac aflonyddu yn ganolbwynt hyfforddiant gorfodol ym mis Tachwedd 2022 gyda sesiynau ar wahân i staff a rheolwyr. Mae hyn bellach yn cael ei ddatblygu'n fodiwl e-ddysgu a fydd yn cael ei gyflwyno ar draws y Cyngor yn y flwyddyn nesaf.

Mae Care First, rhaglen cymorth i weithwyr y Cyngor, wedi parhau i gefnogi staff gyda mynediad at wasanaethau cwnsela arbenigol. Maent hefyd yn darparu gweminarau ar-lein i staff ar gyfer cymorth lles ychwanegol. Mae'r pynciau diweddar a drafodwyd wedi cynnwys deall trais domestig, iechyd a lles digidol, deall Covid hir, rheoli galar a lles ariannol.

Ym mis Mawrth 2023 dathlodd y Cyngor Wythnos Niwroamrywiaeth gyda sawl sesiwn ar-lein. Daeth llawer o bobl i'r sesiynau ac roeddent yn rhoi gwell dealltwriaeth i staff o gyflyrau niwroamrywiol, yr effaith a'r manteision.

Mae hyfforddiant Cymraeg yn parhau i gael ei gynnig i staff. Mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg (Dysgu Cymraeg Morgannwg) i ddarparu cyfleoedd hyfforddi yn y gweithle i staff a Chynghorwyr.

Thema: Ymgysylltu Cynhwysol a Chyfranogiad

Amcan: Ymgysylltu â'n dinasyddion i gymryd rhan a sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed i ddeall ac ymateb i anghenion ein cymunedau

Mae ymgysylltu, cynhwysiant a chyfranogiad cymunedol yn hanfodol i'r Cyngor wrth gyflawni newid cadarnhaol i'r gymuned. Heb wybod mwy am y bobl sy'n rhan o'r cymunedau ym Merthyr Tudful, ni allwn nodi materion neu rwystrau penodol a allai eu hatal rhag cael mynediad i'n gwasanaethau neu ymgysylltu â'r Cyngor pan fydd angen.

Mae rhai enghreifftiau o'r gwaith a wnaed i weithredu'r thema hon yn ystod y cyfnod hwn fel a ganlyn:

Gwasanaeth Ieuenctid

Mae Gwasanaeth Ieuenctid MTCBC a phartneriaid comisiwn yn cefnogi pobl ifanc 11-25 oed yn y Fwrdeistref Sirol, o fewn lleoliadau gan gynnwys ysgolion/darpariaethau addysg, canolfannau ieuenctid a thrwy waith allgymorth.

Mae Inspire2 Achieve (I2A) yn cyflwyno rhaglen cyfnod allweddol 4 (CA4) a elwir yn 'School Ready' ym mhob ysgol brif ffrwd a lleoliad addysg amgen ym Merthyr. Datblygwyd y rhaglen gyda'r nod cyffredinol o wella ymddygiad a phresenoldeb pobl ifanc wrth fabwysiadu dull cadarnhaol a sensitif o ymdrin â llesiant wrth ymgysylltu â'r grwpiau. Mae'r cymhwyster lefel un yn caniatáu cyfle i diwtoriaid a gweithwyr arweiniol weithredu sesiynau hyfforddi a mentora er mwyn mynd i'r afael â materion lles mewn amgylchedd cyfforddus a hamddenol.

Crëwyd rhaglen 'School Ready' ar gyfer disgyblion Blwyddyn 10 ac 11 a oedd wedi cael eu cyfeirio at brosiect I2A ar gyfer materion emosiynol, presenoldeb gwael yn yr ysgol neu'r ystafell ddosbarth, ymddygiad amhriodol a lefelau cyrhaeddiad isel, ac a oedd angen cymorth gyda'u cyrchfan ôl-16. Yn y flwyddyn 2022-2023 cynhaliwyd deuddeg grŵp gyda 39 o bobl ifanc yn ennill cymhwyster. Mae pob un ohonynt wedi dangos gwelliant yn eu lles. Roedd cymryd rhan yn y cymhwyster yn cefnogi pobl ifanc i nodi'r hyn yr oeddent am ei wneud ar ôl iddynt adael yr ysgol, ysbrydoli arferion dysgu iach a strategaethau ymdopi ar gyfer TGAU y dysgwyr a'u hannog i gymryd perchnogaeth o'u hymddygiad a phresenoldeb yn yr ysgol trwy weithgareddau llesiant cadarnhaol.

I2A Prosiect Datblygiadau, Rhaglen Newid Ymddygiad – Llesiant

Yn dilyn ymgynghoriad ag Ysgolion Uwchradd ledled Merthyr Tudful, nodwyd bod angen mynd i'r afael â lles emosiynol, ymddygiad ac ymatebion cymdeithasol priodol pobl ifanc yng Nghyfnod Allweddol 3 (CA3) gan fod ysgolion wedi nodi dirywiad ar ôl pandemig COVID-19. Mewn ymateb, creodd Prosiect I2A y rhaglen 'Newid Ymddygiad'. Roedd yn cynnwys chwe wythnos o weithdai dwy awr sy'n ysgogi'r meddwl sy'n anelu at fynd i'r afael â deallusrwydd emosiynol, hunanreoleiddio, gwytnwch, empathi tuag at eraill, lles, arweinyddiaeth, adeiladu tîm a chydlyniant cymunedol.

Bydd disgyblion Blwyddyn 8 yn cymryd rhan yn yr Hyfforddiant Chwaraeon Cynorthwyol Lefel 1 mewn Chwaraeon a Gweithgarwch Corfforol. Bydd y Rhaglen hon yn edrych i gael ei

threialu yn Ysgol Uwchradd Pen y Dre yn y flwyddyn 2023-2024 a bydd adroddiad llawn yn dilyn ei sefydlu.

Ysgolion

Cynhaliwyd llawer o ddigwyddiadau a gweithgareddau yn ystod y flwyddyn ym mhob un o'n hysgolion, i godi ymwybyddiaeth ac i addysgu pobl ifanc Merthyr Tudful ar gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant.

Cymerodd Ysgol Uwchradd Pen y Dre ran mewn ffilm fer o'r enw 'Look at Us' sy'n taflu goleuni ar y mater o fwlio, yn seiliedig ar gyfeiriadedd rhywiol. Penderfynodd Ffilm Cymru ar y cyd â Cymoedd Creadigol mai Pen Y Dre ddylai fod yr ysgol i ddod â'r sgrïpt yn fyw a ysgrifennwyd gan ddisgyblion o Ysgol Gymunedol Sirol Porth yn Rhondda Cynon Taf, sydd wedi wynebu'r math yma o fwlio eu hunain.

Cynhyrchodd a chyfarwyddodd disgyblion yr ysgol y ffilm, gyda chefnogaeth eu hadran ddrama. Yna cafodd y ffilm ei dangos am y tro cyntaf ym mis Gorffennaf 2022 i ddisgyblion, staff a rhieni. Ymunodd y ddau â chynrychiolwyr o Stonewall, Cymoedd Creadigol, Ffilm Cymru a Gyrfa Cymru a siaradodd yn y digwyddiad.

Ym mis Medi 2022, cyflwynwyd gwobrau efydd, arian ac aur i Ysgol Uwchradd Cyfarthfa gan fenter Ysgolion sy'n Dda i'r Lluoedd Arfog SSCE Cymru. Nhw oedd yr ysgol gyntaf ym Merthyr Tudful i ennill y lefel hon o gydnabyddiaeth. Fe'i derbyniwyd oherwydd lefel y gefnogaeth a'r gweithgareddau a gynigiwyd i fyfyrwyr cymwys.

Tlodi Mislif

Dyrannwyd cyllid i CBS Merthyr Tudful gan Grant Urddas Mislif Llywodraeth Cymru (PDG) i ddod â thlodi mislif i ben drwy ddarparu cynnyrch mislif am ddim i ysgolion ac yn y gymuned. Mae tlodi mislif yn cyfeirio at ddiffyg mynediad at gynnyrch mislif ac ymwybyddiaeth annigonol am y mislif, fel arfer oherwydd anawsterau ariannol. Canfu arolwg gan Action Aid UK yn 2022 fod bron i un o bob wyth o'r rhai a holwyd yn ei chael hi'n anodd prynu cynhyrchion mislif yn ystod y chwe mis diwethaf. Gall tlodi mislif effeithio ar bresenoldeb yn yr ysgol a'r gwaith.

O ganlyniad, goruchwyliodd Swyddogion Cynhwysiant Presenoldeb ddsbarthiad cynhyrchion mislif ledled ysgolion a lleoliadau cymunedol. Manteisiodd ugain o ysgolion cynradd a phedair ysgol uwchradd yn y Fwrdeistref Sirol o'r grant tra bod lleoliadau yn y gymuned gan gynnwys amgueddfeydd, llyfrgelloedd, canolfannau hamdden, canolfannau cymunedol a darpariaethau ieuenctid yn cynnal cynhyrchion y gellir eu hailddefnyddio ac yn tafladwy mewn toiledau, gan sicrhau eu bod ar gael pan fo angen.

Ar ben hynny, ymunodd tîm Gwasanaethau Gwastraff CBSMT â 'Hey Girls', menter gymdeithasol arobryn, i gynnig cyfle i'n trigolion roi cynnig ar gynhyrchion y gellir eu hailddefnyddio am ddim. Mae'r rhan fwyaf o gynhyrchion mislif yn cael eu gwneud o blastigau untro. Bob blwyddyn mae 200,000 tonnell o wastraff cynnyrch mislif yn cael ei dirlenwi yn y DU ac mae tua 4kg o wastraff cynnyrch mislif yn cael ei gynhyrchu fesul cartref

y flwyddyn. Mae hynny'n cyfateb i tua 114 tunnell o'r gwastraff hwn ym Merthyr Tudful yn unig.

Dysgu Oedolion yn y Gymuned

Mae'r adran Addysg Oedolion yn cefnogi oedolion yn y gymuned i fynychu a chwblhau ystod eang o gyrsiau a chymwysterau sydd wedi'u cynllunio i hyrwyddo datblygiad personol a dilyniant o fewn neu i gyflogaeth. Maent hefyd yn uwchsgilio unigolion mewn meysydd blaenoriaeth sydd â sgiliau hanfodol/sylfaenol. Mae llawer o ddysgwyr sydd ag ychydig neu ddim cymwysterau pan fyddant yn ymgysylltu gyntaf yn debygol o fod yr anoddaf i'w cyrraedd neu efallai eu bod wedi cael profiadau gwael o addysg brif ffrwd, felly efallai mai cyfleoedd cymdeithasol ac economaidd cyfyngedig sydd ganddynt.

Gosododd Pandemig Covid-19 yn 2020 anfanteision pellach ar ddysgwyr wrth gau dosbarthiadau mewn lleoliadau cymunedol a'r cyrsiau'n cael eu symud ar-lein.

Ar ôl y pandemig rydym wedi dychwelyd i gyflwyno mwy o sesiynau wyneb yn wyneb gyda gwasanaethau'n gweithredu gan ddefnyddio dull hybrid. Mae hyn yn rhoi'r cyfle i ddysgwyr gael mwy o ddewis a hyblygrwydd i ddysgu am eu ffyrdd o fyw bob dydd.

Rydym hefyd wedi gallu prynu offer TG ar gyfer dysgwyr cymunedol. Rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i sicrhau nad yw dysgwyr dan anfantais ac yn gallu dechrau dysgu neu barhau i ddysgu.

Rydym yn parhau i weld effaith Covid gyda materion yn ymwneud ag iechyd meddwl a lles. Mae ymgysylltu dysgwyr newydd wedi bod yn eithaf araf oherwydd materion hyder a phryder ynghylch mynd yn ôl i'r gymuned. Mae'r ffocws yn y dyfodol ar ddarparu gweithgareddau byr a sesiynau ymgysylltu. Gan weithio ochr yn ochr â'r Prosiect Lluosi ACL newydd, bydd sgiliau sylfaenol/rhifedd yn cael eu hymgorffori i ddatblygu hyder dysgwyr a darparu llwybr at ddysgu. Er enghraifft, gweithio gyda'n gilydd i ddarparu gweithgareddau dysgu o amgylch bywyd bob dydd. Canolbwyntio ar gefnogi dysgwyr cymunedol ynghylch yr argyfwng costau byw. Gall y llwybr hwn annog y rhai sy'n manteisio ar gyrsiau Addysg Oedolion pellach.

Mae tiwtoriaid wedi ymgymryd â DPP ynghylch Cymorth Cyntaf a Chyweliad Ysgogol er mwyn eu galluogi i adnabod ymddygiadau sy'n peri pryder ac addasu eu darpariaeth.

Mae ffocws parhaus ar lythrennedd digidol wedi gweld cynnydd yn nifer y dysgwyr o bob oed sy'n dilyn cyrsiau ar sut i ddefnyddio gwasanaethau ar-lein fel y defnydd diogel o'r cyfryngau cymdeithasol a siopa ar-lein. Mae'r Clwb Syrffwyr Arian (ar gyfer dysgwyr 50+ oed) yn parhau i fod yn boblogaidd iawn, gyda dysgwyr yn elwa o ddysgu sgiliau newydd ac yn gymdeithasol trwy wneud ffrindiau.

Trwy fuddsoddiad Llywodraeth Cymru, mae gwaith yn parhau i ddatblygu adnoddau digidol a seilwaith ar gyfer dysgu cymunedol, gan weithio gyda phartneriaid cymunedol ac ysgolion i ddatblygu dull o weithredu hyb dysgu cymunedol. Mae'r gwaith hwn bron yn gyflawn gyda rhai lleoliadau sydd â'r offer llawn ac yn weithredol fel ystafelloedd dosbarth cymunedol mewn gwahanol leoliadau ar draws y Fwrdeistref Sirol. Maent yn cynnig mwy o fynediad at adnoddau a mwy o ddewis o gyrsiau i ddysgwyr.

Mae'r Gymraeg yn parhau fel llinyn cyson drwy gydol y ddarpariaeth, gan gefnogi Safonau'r Gymraeg ac Amcanion Corfforaethol. Mae tiwtoriaid yn parhau i gofleidio'r Gymraeg a'r diwylliant Cymraeg sydd wedi'i ymgorffori yn eu darpariaeth a hyrwyddo 'bod yn Gymry' a sut rydym yn gweithredu fel Cenedl. Mae'n rhaid i staff sy'n newydd i'r Awdurdod Lleol i gyd

ddilyn cwrs Cymraeg Lefel 1 fel amod o gyflogaeth ac mae'n ofynnol hefyd i staff presennol uwchsgilio ac ymgymryd â'r cwrs.

Cyfamod y Lluoedd Arfog

Mae CBSMT yn falch o fod yn un o'r Awdurdodau Lleol yng Nghymru sydd wedi ymrwymo i Gyfamod y Lluoedd Arfog. Mae gan y Cyngor hanes balch o werthfawrogi ei wasanaethau arfog, yn y gorffennol a'r presennol, ac mae'r ymrwymiad i'r Cyfamod yn mynd yn ei flaen yn sylweddol amcanion y Cyngor i gefnogi Cymuned y Lluoedd Arfog.

Mae'r Cyngor yn arwain at annog sefydliadau eraill i gefnogi cymuned y Lluoedd Arfog drwy Banel Cyfamod y Lluoedd Arfog Partneriaeth. Mae'r Panel yn dwyn ynghyd 34 o sefydliadau statudol, anstatudol a thrydydd sector, pob un â rôl wrth gefnogi cymunedau sifil a milwrol.

Yn 2022, derbyniodd yr Awdurdod ddwy wobwr gan y Weinyddiaeth Amddiffyn (MoD). Y cyntaf a ddyfarnwyd i'r Awdurdod oedd Gwobr Arian y Weinyddiaeth Amddiffyn am ei Gynllun Cydnabod Cyflogwyr Amddiffyn. Roedd hyn yn cydnabod ei gefnogaeth i'n Lluoedd Arfog, Milwyr Wrth Gefn, Cyn-filwyr a'u teuluoedd yng Nghymuned y Lluoedd Arfog. Aeth yr ail wobwr i Ysgol Uwchradd Cyfarthfa am ennill statws Efydd Ysgolion sy'n Gyfeillgar i'r Lluoedd Arfog (AFFS). Roedd hyn i gydnabod lefel y gefnogaeth a'r amrywiaeth o weithgareddau a gynigir i fyfyrwyr y mae eu rhieni naill ai'n gwasanaethu neu wedi gwasanaethu yn Lluoedd Arfog Prydain.

Yn 2023 lansiodd y Cyngor grŵp cymdeithasol a chymorth mewnol ar gyfer gweithwyr sy'n gyn-filwyr ac wrth gefn. Mae'r grŵp yn darparu cyngor a chefnogaeth i weithwyr os oes angen.

Rydym yn cefnogi Llwybr Cyflogaeth y Lluoedd Arfog, gan gynnig cyfleoedd profiad gwaith i'r rhai sydd â diddordeb mewn ymuno â'r Cyngor a'r Lluoedd Wrth Gefn neu Reolaidd. Mae gennym hefyd Bolisi Cronfeydd Wrth Gefn hael, sy'n caniatáu i weithwyr gymryd gwyliau ychwanegol i gymryd rhan mewn hyfforddiant sy'n gysylltiedig ag wrth gefn.

Yn 2023, cwblhaodd Cyngor Merthyr Tudful weithgaredd casglu data a thrwy hyn fe wnaethom nodi bod 68 o blant milwyr (o dan ddiffiniad Llywodraeth Cymru) ym Merthyr Tudful, mewn cyfanswm o 14 ysgol. O ganlyniad i'r data hwn, dyfarnwyd cyfanswm o £4,000 i'r Awdurdod Lleol gan SSCE Cymru (Cefnogi Plant mewn Addysg). Mae tri phlentyn ychwanegol hefyd mewn grwpiau blwyddyn anstatudol sy'n mynychu ysgolion ym Merthyr Tudful.

Chwaraeon Anabledd

Mae ystod o gyfleoedd newydd wedi'u datblygu eleni gan dargedu preswylwyr sydd, yn ôl mewnwelediad a data, yn llai egnïol.

Mae rhaglenni wedi'u targedu i ymgysylltu â menywod ar waith gan gynnwys sesiynau hamdden fel Back to Netball, sy'n gweld menywod 40+ oed yn cymryd rhan yn wythnosol. Yn fwy diweddar mae gweithgareddau fel ioga hefyd wedi cael eu lansio'n benodol ar gyfer menywod sy'n mynd trwy'r Menopos.

Mae nifer o gyfleoedd anabledd penodol newydd wedi cael eu cefnogi i lansio'n lleol. Mae darpariaeth Dringo newydd ar y gweill, yn ogystal â rhaglen Rygbi oed cynradd newydd.

Mae grŵp ieuenctid Pontio'r Bwlch hefyd yn cael eu cefnogi i lansio clwb aml-chwaraeon newydd ar ôl ysgol a fydd yn rhedeg allan o Ysgol Greenfield.

Lansiwyd ystod o gyfleoedd i oedolion hŷn fel rhan o Gynllun Hamdden Egnïol 60+ a ariennir. Mae cyfleoedd cymunedol mewn Ffitrwydd, Tennis Bwrdd, Beicio a Cherdded i gyd ar y gweill. Mae rhaglen newydd i ddod â chartrefi gofal at ei gilydd ar gyfer gweithgarwch corfforol rheolaidd hefyd yn y cam cynllunio.

Mae'r rhaglen 'Nofio am Ddim' yn parhau yn ei lle. Er bod Canolfan Hamdden Merthyr Tudful yn parhau ar gau, gall pawb dros 60 oed a dan 16 oed nofio am ddim mewn unrhyw amser nofio cyhoeddus ym mhwl Aberfan. Ochr yn ochr â hyn, mae cynllun ar waith gydag adrannau mewnol a phartneriaid allanol yn nodi teuluoedd mewn angen ac yn rhoi talebau iddynt sy'n caniatáu i'r teulu cyfan nofio am ddim.

Datblygwyd Trac Beiciau Cydbwysedd newydd ym Mharc Cyfarthfa, gan ddefnyddio cwrt tennis nas defnyddiwyd. Mae'r trac yn cynnig lle hwyliog, bywiog, diogel a rhad ac am ddim i blant ddysgu reidio eu beiciau. Fel rhan o hyn, bydd darparwr lleol, sy'n cynnal sesiynau beiciau cydbwysedd yn ne'r fwrdeistref eisoes, yn cael ei gefnogi i ddatblygu darpariaeth newydd o'r parc.

Hefyd, bydd y ddau gwr tennis sy'n weddill ym Mharc Cyfarthfa yn cael eu haildatblygu, gan roi cyfle i Tennis hamdden i drigolion sydd eisiau cymryd rhan ond nad ydynt efallai am ymuno â chlwb.

Mae grwpiau lleol fel grŵp Active Wheels Social Cycling wedi cael cefnogaeth i gael gafael ar gyllid grant i brynu beiciau. Yna bydd y beiciau hyn yn cael eu defnyddio i gefnogi preswylwyr i gymryd rhan nad oes ganddynt fynediad i'w beic eu hunain, gan sicrhau bod pawb yn cael cyfle i feicio. Mae gan y clwb hefyd fynediad at driciau a beiciau wedi'u haddasu i gefnogi'r rhai sydd â namau.

Mae cam nesaf datblygiad Trac Cymunedol John Sellwood ar y gweill gyda chyllid wedi'i sicrhau ar gyfer llifoleuadau parhaol. Dros y gaeaf defnyddiwyd goleuadau cludadwy i sicrhau y gellir defnyddio'r trac yn ystod y nos. Mae hyn wedi cael ei wneud un noson yr wythnos hyd yn hyn. Bydd y goleuadau parhaol yn golygu bod y trac ar gael am fwy o nosweithiau yn ystod misoedd y gaeaf.

Mae rhaglen newydd Llysgenhadon Ifanc wedi'i lansio, gan ymgysylltu â dros 170 o ddisgyblion ysgol gynradd fel arweinwyr meysydd chwarae. Mynychwyd digwyddiad lansio diweddar gan bob ysgol gynradd yn y Fwrdeistref Sirol, a fydd nawr yn defnyddio'r disgyblion hyn fel gweithlu amser cinio i gefnogi sesiynau gweithgaredd corfforol, gan leddfu'r pwysau ar staff amser cinio. Bydd y Llysgenhadon hyn yn cael eu mentora a'u cefnogi gydag adnoddau i gyflawni eu rolau.

Parhaodd rhaglen cyflogadwyedd SETUP gyda Choleg Merthyr. Mae'r rhaglen yn rhoi'r wybodaeth, y sgiliau a'r profiad i fyfyrwyr sy'n dymuno gweithio yn y sector chwaraeon i wneud hynny. Mae'r rhaglen eisoes wedi gweld nifer o fyfyrwyr yn symud i leoliadau a hyd yn oed cyflogaeth â thâl achlysurol yn y sector chwaraeon ochr yn ochr â'u hastudiaethau.

Rhoddyd rhaglen recriwtio gwirfoddolwyr newydd ar waith, gan wneud gwaith cyfatebol darpar wirfoddolwyr gyda darparwyr lleol sydd angen cefnogaeth, gan fod darparwyr wedi adrodd eu bod wedi colli'r gweithlu ers pandemig COVID-19. Bydd darpar wirfoddolwyr yn cael eu cefnogi gyda hyfforddiant am ddim i roi'r sgiliau a'r wybodaeth iddynt yn gyfnewid am ymrwymo i leoliadau gwirfoddoli lleol.

Mae clybiau lleol sy'n defnyddio caeau Awdurdodau Lleol wedi cael cefnogaeth gyda rhewi ffioedd caeau, i'w cynorthwyo gydag adferiad pandemig COVID-19, ar ôl i ymgynghoriad ddangos bod clybiau'n cael trafferth ariannu ffioedd caeau. Mae'r rhewgell hon yn parhau yn ei le tan 2024/2025.

Cefnogwyd clybiau gydag ystod o gyfleoedd hyfforddi am ddim, gan ganiatáu iddynt uwchsgilio eu gweithlu. Mae cyfleoedd hyfforddi diweddar wedi cynnwys Cymorth Cyntaf, Diogelu, Hyfforddiant Cynhwysiant Anabled a datblygiad Cyfryngau Cymdeithasol.

Cymraeg

Isod mae peth o'r gwaith allweddol a gynhaliwyd i hyrwyddo a chefnogi'r Gymraeg. Gellir gweld manylion llawn yr holl gyflawniadau ar gyfer y cyfnod hwn yn Adroddiad Monitro Blynyddol y Cyngor ar gyfer 2022-2023.

Eisteddfod yr Urdd 2022

Cynhaliwyd Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd yn Sir Ddinbych gydag Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful ac Ysgol Uwchradd Pen Y Dre yn cynrychioli Merthyr Tudful mewn nifer o gystadlaethau. Llwyddodd Ysgol Uwchradd Pen Y Dre i ddod yn gyntaf, yn ail ac yn drydydd mewn sawl cystadleuaeth llefaru i ddysgwyr.

Diwrnod Shwmae Su'mae

Er mwyn adeiladu ar lwyddiant digwyddiad blynyddol Diwrnod Shwmae Su'mae blaenorol, trefnwyd y digwyddiad eleni ar y cyd â phartneriaid Fforwm Addysg Cymru (WEF) a Grŵp Llywio Strategaeth y Gymraeg. Fe'i hagorwyd gan Gyfarwyddwr Addysg a'r Gymraeg gan Lywodraeth Cymru. Cynhaliwyd y digwyddiad ym Mharc Cyfarthfa ar Hydref 15^{fed} 2022. Roedd plant o Ysgol Gynradd Pantysgallog, Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful, Rhyd y Grug ac Ysgol Gyfun Rhydywaun yn darparu adloniant yn ogystal â thelynores leol a Chôr Meibion Dowlais. Darparwyd adloniant i'r plant iau gan y cwmni dwyieithog Do Rei Mi Canu a chynigiodd disgyblion Ysgol Coed Y Dderwen amrywiaeth o weithgareddau drwy gyfrwng y Gymraeg hefyd.

Roedd Prif Weithredwr a Phennaeth Cyfathrebu Cymdeithas Bêl-droed Cymru yn bresennol i gynnal sesiwn holi ac ateb ar sut mae'r Gymraeg wedi cael ei defnyddio a'i hymgorffori yn y sefydliad.

Daeth rhwng 300 a 400 o bobl i'r digwyddiad gan ganiatáu i blant, pobl ifanc a'r gymuned ehangach ymgysylltu â'r Gymraeg. Roedd mwy o fusnesau'n bresennol nag yn 2021 ac roedd y digwyddiad yn rhoi cyhoeddusrwydd cadarnhaol ar gyfer defnyddio'r Gymraeg ar draws Merthyr Tudful. Y partneriaid a gymerodd ran yn y digwyddiad oedd Mudiad Meithrin, Menter Iaith Merthyr Tudful, Canolfan Soar, Rhieni Dros Addysg Gymraeg, Dysgu Cymraeg Morgannwg, Lles Merthyr, Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Adran y Blynyddoedd Cynnar MTCBC a Choleg Merthyr Tudful. Yn ystod y digwyddiad lansiodd cystadleuaeth ar y cyd rhwng Y Coleg a CBSMT i enwi masgot Shwmaeronment. Derbyniodd yr enillydd (disgybl o Ysgol Gynradd Parc Cyfarthfa) grys pêl-droed Cymru wedi'i arwyddo a phêl.

Dysgu Cymraeg Morgannwg / Learn Welsh Glamorgan

Mae'r Cyngor yn parhau i weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg i ddarparu cyfleoedd hyfforddi yn y gweithle i staff a Chynghorwyr. Mae hyn yn cynnwys ymgrych hyrwyddo barhaus i annog staff a Chynghorwyr i ymgymryd â chyfleoedd hyfforddi

Cymraeg drwy sesiynau galw heibio, trwy'r fewnwyd, drwy e-bost, a sesiynau blasu. Mae cyrsiau a dysgu eleni wedi cael eu cynnal ar-lein yn bennaf trwy Microsoft Teams gyda rhai sesiynau'n dychwelyd i ddysgu wyneb yn wyneb.

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor aelodau o staff sy'n dysgu Cymraeg yn y gweithle yn amrywio o lefel Mynediad i lefel ganolradd 1 a 2 a rhai ar Lefel Uwch. Mae cyrsiau e-ddysgu Cymraeg Lefel 1 yn cael eu hyrwyddo i staff fel rhan o'n gwaith adfer Covid-19 a'n cynllunio gwella ehangach (Cynllun Adferiad, Trawsnewid a Gwella (Cynllun RT&I) wrth ddatblygu diwylliant dysgu ar draws y Cyngor.

Gan weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg rydym hefyd yn parhau i ddarparu cyfleoedd cymdeithasol parhaus i ddysgwyr wrando ac ymarfer gan ddefnyddio'r Gymraeg. Yn flaenorol, mae dysgwyr y Cyngor wedi cynorthwyo Dysgu Cymraeg Morgannwg i farchnata cyrsiau ac yn cynnig unrhyw gymorth i hyrwyddo'r Gymraeg ledled y Fwrdeistref Sirol. Fel rhan o'r Strategaeth Iaith Gymraeg pum mlynedd a Chynllun Strategol Addysg Gymraeg, cyfrannodd pedwar dysgwr Cymraeg y Cyngor at y prosiectau gweithredu drwy ymgymryd â gweithgareddau yn nodi'r rhesymau y gwnaethant benderfynu dysgu Cymraeg a'r manteision y maent wedi'u gweld ohoni.

Tai Statudol

Oherwydd diwedd y pandemig a'r dull 'pawb i mewn', diwygiwyd Deddf Tai (Cymru) 2014 i gynnwys categori angen blaenoriaeth ychwanegol o 'bobl sy'n cysgu ar y stryd'. Mae canllawiau'r pandemig wedi cael goblygiadau ar dai a rhestrau aros ar gyfer llety ac rydym yn rhagweld y cawn weld y canlyniadau maes o law.

Mae nifer y cleientiaid sy'n aros am symud ymlaen o lety dros dro yn parhau i fod yn enfawr, gydag ychydig neu ddim symud ymlaen ar opsiynau oherwydd diffyg argaeledd stoc. Gydag agoriad Tŷ Marsh yn 2024, byddwn yn edrych ar gynllun ymadael o ddarpariaethau Gwely a Brechwast ac yn cefnogi'r defnydd o'r fflatiau cymorth hunangynhwysol sy'n bodloni'r gofynion cyfreithiol yn Neddf Tai (Cymru) 2014 ynghylch addasrwydd llety.

Yn sgil cyflwyno Deddf Cartrefi ar Rent 2016 ar Rhagfyr 1^{af} 2022, roedd llawer o landlordiaid preifat yn gadael y sector ac yn gwerthu eu llety, gan adael teuluoedd dan rybudd i adael eu heiddo. Mae hyn wedi cynyddu'r galw ar dai a'r gwasanaethau digartrefedd, gyda mwy o deuluoedd yn gorfod cael eu rhoi mewn llety dros dro. Fodd bynnag, rydym yn datblygu'n fewnol gynllun prydlesu preifat gyda chyllid gan Lywodraeth Cymru i ddefnyddio eiddo o fewn y sector hwn i wneud y gorau o'n stoc dai a chyflawni ein dyletswydd statudol.

Fe wnaeth Llywodraeth Cymru hefyd estyn cymorth i deuluoedd ac unigolion sy'n gadael Wcráin wrth i'r argyfwng gynyddu, gyda disgwyl i bob Awdurdod Lleol gymryd canran o ymgeiswyr. Mae'r nawdd yn parhau i weithredu; Fodd bynnag, rydym yn gweld mwy a mwy o'r nawdd hyn yn chwalo ac ymgeiswyr yn cyflwyno fel rhai digartref neu mewn perygl o fod yn ddigartref. Rydym wedi dechrau ymgysylltu â chanolfannau adsefydlu ledled Cymru i ailsefydlu teuluoedd i'n hardal, drwy raglen a ariennir gan Lywodraeth Cymru ac rydym wedi llwyddo i ailgartrefu dau deulu i'r ardal.

Grant Cymorth Tai - Anstatudol

Mae gwasanaethau cymorth tai yn parhau i ddarparu cymorth a chymorth hanfodol i'r rhai sydd ei angen, er mwyn atal a lliniaru digartrefedd. Ar ôl y pandemig, bu galw cynyddol am

wasanaethau digartrefedd adweithiol fel ein 24 llety â chymorth staff i'r rhai na fyddai ganddynt ddewis arall na chysgu ar y stryd. Mae llawer mwy o alw nag y gallwn ei ddarparu yn ein hosteli a'n llety â chymorth, sy'n golygu bod llawer o bobl agored i niwed yn byw mewn llety gwely a brechwast dros dro. Mae grantiau cymorth tai yn ariannu staff medrus i gefnogi'r unigolion hyn yn eu llety dros dro, mynd i'r afael ag achosion digartrefedd, meithrin gwytnwch a'u paratoi ar gyfer byw'n annibynnol.

Mae uned llety â chymorth newydd yn cael ei datblygu ar hyn o bryd. Bydd y llety hwn yn darparu 22 uned hunangynhwysol o lety gyda chefnogaeth 24 awr yn ogystal â manau cymunedol a manau ar gyfer asiantaethau cymorth allanol i helpu i fynd i'r afael â rhwystrau i fyw'n annibynnol. Mae gwir angen y ddarpariaeth hon os ydym am leihau ein dibyniaeth ar lety gwely a brechwast a lleihau'r effaith negyddol y mae defnydd gwely a brechwast hirdymor yn ei chael ar y rhai sy'n byw ynddo. Mae nifer o ffactorau wedi gohirio'r ddarpariaeth, ond rydym yn rhagweld y bydd yn barod i'w feddiannu ym mis Chwefror 2024.

Agorodd llety newydd â chymorth 5 uned i bobl ifanc ym mis Ionawr 2023. Mae'r adeilad hwn wedi'i adnewyddu a'i ail-bwrpasu'n llawn yn darparu llety â chymorth 24 awr i bobl ifanc ag anghenion cymorth lefel isel sy'n cymryd rhan mewn addysg neu hyfforddiant naill ai yn y Cwmpawd neu rywle arall.

Roedd y Grant Cymorth Tai wedi ariannu cymorth arnofiol ar gyfer anghenion defnyddwyr gwasanaeth penodol yn ogystal â chefnogaeth gyffredinol i gynnal a chynnal tenantiaethau ar draws y Fwrdeistref Sirol. Roedd hyn yn cynnwys darpariaeth arbenigol ar gyfer y rhai sydd â hanes troseddu troseddol, pobl ifanc, pobl hŷn, y rhai ag anghenion iechyd meddwl, dibyniaethau ar sylweddau a phobl ag anabledau.

Mae darparwyr cymorth sy'n gysylltiedig â thai yn y Fwrdeistref Sirol wedi addasu'n gyflym i'r heriau sy'n newid yn barhaus yn ystod y 12 mis diwethaf. Fel Awdurdod Lleol, rydym wedi gwerthfawrogi'r ffyrdd y mae ein darparwyr cymorth wedi sicrhau bod defnyddwyr gwasanaethau bregus yn parhau i dderbyn cefnogaeth. Mae darparwyr wedi gweithio'n agos gyda ni i rannu gwybodaeth a'n helpu i addasu ein cynlluniau i sicrhau ein bod yn diwallu anghenion presennol y rhai sydd angen cymorth sy'n gysylltiedig â thai.

Yn ystod 2021-2022, cynhaliwyd astudiaethau ymchwil rhanbarthol (Cwm Taf Morgannwg), a gomisiynwyd yn allanol i edrych ar anghenion tai unigolion LHDTC+. Bydd canlyniadau'r astudiaethau hyn yn cefnogi ein penderfyniadau comisiynu wrth symud ymlaen ac yn sicrhau bod gennym ddarpariaeth ddigonol i gefnogi pawb sydd angen cymorth sy'n gysylltiedig â thai. Lluniodd yr adroddiad argymhellion yr ydym ni fel rhanbarth bellach yn mynd i'r afael â nhw. Yn ystod 2022-2023 gwnaed newidiadau i'r ffordd yr ydym yn comisiynu, gan sicrhau bod hyfforddiant mewn perthynas ag anghenion pobl LHDTC+ yn cael ei gynnal gan ein holl staff cymorth sy'n gweithio ar draws ein gwasanaethau cymorth tai. Mae'r gofyniad hwn bellach yn rhan o'n contractau sylfaenol a bydd yn cael ei gyflwyno wrth i gontractau gael eu hadnewyddu. Rydym hefyd yn edrych ar y ffordd yr ydym yn casglu data ynghylch rhyw a chyfeiriadedd rhywiol a fydd yn ein cynorthwyo gyda phenderfyniadau comisiynu yn y dyfodol.

Mae'r swm cyfyngedig o dai addas a fforddiadwy yn y Fwrdeistref Sirol yn parhau i gyflwyno heriau i'r rhai sy'n symud ymlaen o lety â chymorth. Rydym yn rhagweld, drwy'r Rhaglen Cefnogi Tai a gyda chefnogaeth barhaus Llywodraeth Cymru, y gallwn wella ein cynnig o lety â chymorth, llety addas symud ymlaen ac ailgartrefu'n gyflym i'r rhai sydd ei angen.

Thema: Gwasanaethau hygyrch

Amcan: Deall a chael gwared ar y rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu wrth ddefnyddio ein gwasanaethau

Mae mwy o wasanaethau'n cael eu cyrchu'n ddigidol sy'n caniatáu i ddinasyddion ymgysylltu'n well, eu grymuso ac sy'n ein galluogi i gyrraedd mwy o bobl. Fodd bynnag, mae angen i ni ystyried mecanweithiau ar gyfer cyrraedd pob aelod o'r gymuned. Sicrhau bod fformatau darllenadwy clir ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth a sicrhau bod mynediad digidol yn briodol ac yn cwmpasu'r holl anghenion lle bynnag y bo modd.

Hygyrchedd

Mae hygyrchedd digidol yn broses hanfodol sy'n sicrhau bod pawb yn gallu defnyddio pob cynnyrch digidol, gan gynnwys gwefannau, apiau symudol, dogfennau ac offer ar-lein, waeth beth yw unrhyw namau sydd ganddynt. Mae'n hanfodol er mwyn sicrhau y gall pob defnyddiwr gyrchu'r un wybodaeth ar-lein, hyrwyddo cynwysoldeb a dileu rhwystrau.

Fel Awdurdod Lleol, ein cyfrifoldeb ni yw gwneud ein cynnwys ar y we a dylunio ein gwefan yn hawdd ei ddefnyddio ac yn syml fel y gall y rhan fwyaf o bobl ei lywio a'i ddefnyddio heb fod angen addasiadau. Fodd bynnag, mae'r un mor bwysig bod ein gwefan yn cefnogi'r rhai sydd angen addasiadau oherwydd namau amrywiol, megis nam ar eu golwg, anawsterau echddygol, namau gwybyddol, anabledau dysgu, byddardod, neu namau ar eu clyw. Mae'r ymrwymiad hwn yn ymestyn i sicrhau bod ein hasedau digidol yn hygyrch nid yn unig i bobl ag anabledau ond hefyd i grwpiau eraill, gan gynnwys unigolion hŷn.

Daeth rheoliadau hygyrchedd i rym ar gyfer cyrff sector cyhoeddus ar Fedi 23^{ain} 2018, gan orfodi gwella hygyrchedd gwefannau. Dros y blynyddoedd diwethaf rydym wedi ymrwymo i wella hygyrchedd. Sefydlwyd Gweithgor Hygyrchedd yn 2021, sy'n cynnwys aelodau allweddol o staff a'u nod yw codi ymwybyddiaeth yn fewnol am hygyrchedd digidol a sicrhau cysondeb ar draws ein holl wasanaethau, gan leihau rhwystrau i'r cyhoedd.

Rydym wedi creu tudalen gyfeirio ar ein mewnwyd i ddarparu gwybodaeth i staff, dolenni hyfforddi, a chanllawiau 'sut i' ar gyfer creu dogfennau hygyrch.

Ar ben hynny, ym mis Ionawr 2022 gwnaethom weithredu Silktide, sef pecyn meddalwedd a ddefnyddir i helpu i nodi a chywiro materion ar ein gwefan gorfforaethol, gan gynnwys camgymeriadau sillafu a gramadeg, cydymffurfiaeth hygyrchedd, a dogfennau anstrwythuredig.

Mae gan Silktide system raddio sy'n gwerthuso profiad y defnyddiwr. Mae'n asesu holl wefannau'r Cyngor yn y DU ac yn rhoi sgoriau hygyrchedd iddynt. Ym mis Ionawr 2022, CBSMT oedd un o'r rhai a berfformiodd waethaf gyda sgôr o 40%. Ond gyda gwaith caled rydym wedi gwella ein safle hygyrchedd yn sylweddol ac ym mis Gorffennaf 2022 fe wnaethom sgorio 100% yr ydym wedi'i gynnal. Mae CBSMT bellach yn safle 1af o'r 403 o wefannau yn y DU sy'n cael eu profi am hygyrchedd a ni yw'r unig Gyngor yng Nghymru i fod yn yr 20 uchaf.

Er mwyn gwella galluedd ein staff, dosbarthwyd hyfforddiant gan Anabled Dysgu Cymru ar "Gwneud Gwybodaeth yn Hawdd i'w Darllen a'i Deall" i staff. Nod yr hyfforddiant hwn oedd gwella sut rydym yn creu dogfennau ar gyfer pobl ag anabledau dysgu gan sicrhau

bod ganddynt hawl i wybodaeth y gallant ei deall fel y gallant wneud dewisiadau gwybodus, codi llais a chymryd rhan yn eu cymunedau.

Fe wnaethom hefyd gyflwyno'r bar offer Recite Me i'n gwefan gorfforaethol. Mae'r bar offer Recite Me wedi bod yn ychwanegiad cadarnhaol a chroesawgar, gan wneud y wefan yn gynhwysol yn ddigidol trwy ganiatáu i ymwelwyr addasu'r cynnwys fel y gallant ei gyrchu a'i ddefnyddio mewn ffyrdd sy'n gweithio orau iddynt. Mae'r offeryn wedi llwyddo i gynyddu ymgysylltiad drwy gefnogi pobl sydd ag anghenion ychwanegol, a'r rhai sydd angen ieithoedd heblaw Cymraeg neu Saesneg.

Mae'r Bar Offer Recite Me wedi'i rannu'n bedwar prif faes: darlennydd sgrin, cyfieithu, steilio a darllen. Mae pob swyddogaeth yn cefnogi ystod eang o anableddau i gynorthwyo defnyddioldeb gwefannau ac adlewyrchu anghenion ein cymunedau. Ers ei lansio ar ein gwefan ym mis Medi 2022, y cliciau nodweddiadol mwyaf poblogaidd ar hyn o bryd yw'r darlennydd sgrin a'r offer cyfieithu.

Am fwy o fanylion am ein hymdrechion a'n cynnydd hygyrchedd, cyfeiriwch at Ddatganiad Hygyrchedd CBSC sydd ar gael ar wefan y Cyngor. Rydym wedi ymrwmo i sicrhau bod ein presenoldeb digidol yn hygyrch i bawb, a byddwn yn parhau i weithio tuag at y nod hwn.

Caffael

Mae'r Cyngor o'r farn ei bod yn hanfodol bod pob sefydliad sy'n dymuno darparu nwyddau neu wasanaethau ar ei ran yn gallu dangos bod pob cam rhesymol ac ymarferol yn cael eu cymryd i ganiatáu mynediad cyfartal a thriniaeth gyfartal mewn cyflogaeth, darparu gwasanaethau a hyfforddiant i bawb.

Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Ddogfen Gaffael Sengl (SPD) wedi'i chyfuno â chwestiynau priodol am gymwysterau cyflenwyr ac mae wedi ychwanegu ei gwestiynau penodol ei hun sy'n gysylltiedig â chydraddoldeb iddo. Mae templed safonol Gwahoddiad i Dendro (ITT) y Cyngor yn cynnwys datganiad cydraddoldeb penodol gan gynnwys cymalau contract sy'n ymwneud â Deddf Cydraddoldeb 2010 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Ychwanegir cymalau cydraddoldeb a'r Gymraeg i'w thelerau ac amodau safonol ar gyfer contractau pan fo angen.

Mae'r Cyngor yn sail i egwyddorion Datganiad Polisi Caffael Cymru 2021 (WPPS) a'i ddeg prif thema trwy strategaeth gaffael addas i'r diben sy'n darparu cyfeiriad strategol a chydlynu i gydymffurfio â blaenoriaethau corfforaethol a Chyswilt y WPPS. Mae'r WPPS yn cynnwys themâu fel Effeithiau Economaidd, Cymdeithasol ac Amgylcheddol, Buddion Cymunedol a Chystadleuaeth Agored, Hygyrch.

Mae elfennau Cydraddoldeb a Chymraeg y Broses Gaffael mewn perthynas â Thendro a Cheisiadau am Ddogfennau Dyfyniad wedi cael eu hadolygu yn unol â Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010, (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r dogfennau hyn yn cefnogi'r Cyngor i sicrhau bod pob cyflenwr trydydd parti yn cydymffurfio â'r gofynion hyn, lle bo'n berthnasol, i natur a'r math o nwyddau a gwasanaethau sy'n cael eu darparu ar ei ran.

Mae'r Cyngor yn llofnodwr Cod Ymarfer Cyflogaeth Foesebol mewn Cadwyni Cyflenwi. Mae Caethwasiaeth Fodern, Rhestr Ddu ac Arferion Cyflogaeth wedi'u hymgorffori yn yr holiaduron cam cyn-gymhwyso/dethol ar gyfer pob gweithgaredd tendro cymwys.

Tendrau'r Gymraeg

Yn unol â'n darpariaethau ar gyfer cydraddoldeb a'r Gymraeg, ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Os derbynnir cais am ddogfen dendro Gymraeg yn ystod proses dendro, bydd y broses yn cael ei gohirio i ganiatáu amser i gyfieithu. Unwaith y derbynnir y ddogfen (au) wedi'u cyfieithu, bydd y ddogfen (au) wedi'u cyfieithu yn cael eu cyfleu a bydd y broses yn dechrau gydag ychwanegu nifer y diwrnodau a gymerodd i greu'r cyfieithiad, gan sicrhau nad oes unrhyw fudd ychwanegol i'r tendrwy'r hynny sy'n defnyddio'r fersiwn Saesneg o'r ITT (a'r dogfennau ategol).

Datganiad Caethwasiaeth Modern

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn cydnabod bod ganddo gyfrifoldeb fel cyflogwr a chaffaelwr/comisiynydd gwasanaethau i sicrhau nad yw caethwasiaeth a masnachu pobl yn bodoli o fewn ei gadwyni cyflenwi nac mewn unrhyw ran o'i fusnes ei hun.

Ym mis Chwefror 2023, cyhoeddwyd ein Datganiad Caethwasiaeth Fodern gyntaf i ddangos ein hymrwymiad cyhoeddus i chwarae ein rhan gydweithredol wrth leihau caethwasiaeth fodern a masnachu pobl, gan gynnwys trwy weithio mewn partneriaeth effeithiol (atal, adnabod, codi ymwybyddiaeth, rhannu gwybodaeth a gorfodi).

Mae'r datganiad yn tynnu sylw at y camau a gymerwn i sicrhau bod ein cyflenwyr yn cadw at y safonau moeseg uchaf.

Mae'r datganiad yn cwmpasu cyfnod o 12 mis ac mae'n cael ei adolygu/diweddarau bob blwyddyn os oes angen.

Gellir gweld datganiad Caethwasiaeth Fodern CBSMT ar wefan y Cyngor.

Data'r Gweithlu

Mae data'n hanfodol er mwyn sicrhau y gallwn fonitro tueddiadau, nodi meysydd i'w gwella ac asesu ble roeddem ni, ble rydym a lle hoffem fod.

Rydym wedi bod yn adolygu ein ffurflen fonitro cydraddoldeb i sicrhau ei bod yn adlewyrchu'r wybodaeth sydd ei hangen. Rydym hefyd wedi datblygu ffurflen fonitro cydraddoldeb ar gyfer ymgynghoriadau ac ymarferion ymgysylltu i sicrhau ein bod yn derbyn sampl gynrychioliadol o ymatebion, ac i sicrhau ein bod yn clywed barn a phrofiadau byw ein cymunedau.

Fel rhan o hyn, rydym hefyd yn adolygu monitro data mewnol a sut y gallwn nodi'r ffordd orau o nodi lle y gallai fod angen gwneud gwelliannau. Rydym yn annog staff i gwblhau'r data hwn ac yn hyrwyddo bod y data hwn yn cael ei ddefnyddio nid yn unig yn unol â'n dyletswyddau ond i sicrhau ein bod yn darparu'r gwasanaethau gorau y gallwn i'n gweithlu.

Mae'r wybodaeth isod yn dangos data'r gweithlu ar Fawrth 31^{ain} 2023.

Data Staff Cyffredinol

Staff cyflogedig yn y Cyngor ar Fawrth 31^{ain} 2023

Nifer y staff yn y swydd = 2443, y mae:

Parhaol	Tymor Penodol	Llawn Amser	Rhan Amser
1925	518	1496	947

Oed

16-34	35-54	55-64	65+	CYFANSWM
581	1309	488	65	2443

Anabledd

Byddar/drwm ei glyw	Anawsterau lechyd Meddwl	Nam symudedd	Nam Dysgu	Salwch hirsefydlog	Nam
11	8	6	4	11	1

Arall	Dim anabledd	Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	CYFANSWM
6	1280	1116	2443

Rhyw

Gwryw	Benyw	CYFANSWM
610	1833	2443

Cyfeiriadedd rhywiol

Dynes hoyw / lesbiaidd	Dyn hoyw	Deurywiol	Heterorywiol	Arall	Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	CYFANSWM
20	18	9	2130	6	260	2443

Crefydd

Cristnogaeth	Dim crefydd	Bwdhaeth	Iddewiaeth	Islamaidd	Hindwâeth	ARALL	Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	CYFANSWM
603	1166	6	1	7	0	147	513	2443

Ethnigrwydd

Gwyn Prydeinig	Gwyn/Arall	Asiaidd	Y Caribî Du	Du Arall	Cymysg	Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	CYFANSWM
2112	35	8	1	1	2	284	2443

Iaith Gyntaf

Saesneg	Cymreig	Arabeg	Pwylaidd	Almaenig	Portiwgalaidd	Ffrenig	Hwngaraidd	Romanaidd
1848	36	1	12	1	2	1	1	1
Sbaenaidd	Ffilipino	Thai	Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys			Wrdw	CYFANSWM	
2	1	2	534			1	2443	

Proffil Pobl - Cyflog

Cyflog	Pob aelod o staff			
	Gwryw		Benyw	
	Llawn Amser	Rhan Amser	Llawn Amser	Rhan Amser
£0 - £4,999	0	16	0	314
£5,000 - £9,999	1	25	0	195
£10,000 - £14,999	13	16	2	215
£15,000 - £19,999	20	15	156	174
£20,000 - £24,999	108	1	154	104
£25,000 - £29,999	134	22	136	47
£30,000 - £39,999	90	3	158	39
£40,000 - £49,999	119	2	292	8
£50,000 - £59,999	16	0	33	1
£60,000 - £69,999	12	0	16	1
£70,000+	18	0	18	0
Cyfrifwyd: Cyfanswm y cyflogau	531	100	965	1098

DS - Mae'r ffigurau'n cynnwys staff sydd â swyddi lluosog = 2694 SWYDDI DAN FEDDIANT

Cyfanswm Swyddi a hysbysebwyd Mawrth 31^{ain} 2023 = 378

Cyfanswm Dim Ceisiadau Swydd Mawrth 31^{ain} 2023 = 2195

Cyfanswm Dim Ceisiadau Ar-lein = 2039

O ran nifer y staff a wnaeth gais am swydd yn fewnol yn y Cyngor, derbyniom 354 o geisiadau mewnol yr oedd 71 ohonynt yn Ddynion a 283 yn Benyw.

O ran ymgeiswyr allanol, derbyniodd y Cyngor 1805 o geisiadau allanol yr oedd 534 ohonynt yn Wryw a 1271 yn Benyw.

O ran Ceisiadau Asiantaeth, derbyniodd y cyngor 36 o geisiadau, gyda 15 ohonynt yn ddynion a 21 yn fenywod.

Nodweddion Gwarchoddedig	Nifer y gweithwyr sy'n ymwneud â gweithdrefn gwyno		Nifer y gweithwyr sy'n destun gweithdrefnau disgyblu	Nifer y gweithwyr sydd wedi gadael yr Awdurdod Lleol	Nifer y staff sy'n cymryd absenoldeb mamolaeth
	Fel yr achwynydd	Person y gwnaed cwyn yn ei erbyn			
Oed	4	4	7	275	115
16-34	1	0	1	55	60
35-54	2	1	4	180	55
55-64	1	3	2	25	0
65+	0	0	0	15	0
Rhyw					
Gwryw	3	4	4	80	0
Benyw	1	0	3	95	115
Anabledd					
Anabl	1	0	0	0	0
Pobl nad ydynt yn anabl	3	4	5	200	70
Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	0	0	2	75	45
Cyfeiriadedd rhywiol					
Heterorywiol	4	4	7	150	105
Lesbiaidd/hoyw	0	0	0	0	0
Bi-Rhywiol	0	0	0	0	0
Arall	0	0	0	125	10
Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	0	0	0	0	0
Grŵp ethnig					
Cymraeg/Saesneg/Saesneg	4	4	7	0	103

Gwyn Arall	0	0	0	0	0
Asiaidd	0	0	0	0	0
Affricanaidd Du	0	0	0	0	0
Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	0	0	0	0	12
Crefydd neu gred					
Dim crefydd	0	0	0	15	20
Cristnogaeth (pob enwad)	1	2	3	40	35
Islamaidd	0	0	0	0	0
Bwdhaeth	0	0	0	0	0
Arall	0	0	0	0	0
Gwell peidio ag ateb/Ddim yn hysbys	3	2	4	70	60

Thema: Rhyw/Cyflog cyfartal

Amcan: Sicrhau tegwch cyflog ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

Rhyw / Cyflog Cyfartal

Fel Cyngor, mae'n ofynnol i ni ystyried unrhyw wahaniaethau cyflog sy'n bodoli ac i nodi amcan a fydd yn mynd i'r afael ag unrhyw wahaniaeth a nodwyd, gan gynnwys adrodd ar y bwlch cyflog rhwng y rhywiau.

Yn genedlaethol er bod systemau cyflog yn bwysig wrth bennu tegwch cyflog, mae sawl mater arall sy'n berthnasol wrth benderfynu pa fenywod a dynion sy'n cael eu talu.

Mae'r rhain yn cynnwys arwahanu galwedigaethol; argaeledd gwaith llawn/rhan-amser mewn gwahanol grwpiau galwedigaethol, e.e. mae rolau swydd ar gyflogau is yn rhan-amser yn bennaf tra bod rolau uwch ar gyflogau uwch yn bennaf llawn amser; argaeledd polisïau a chefnogaeth a diwylliant sefydliadol sy'n addas i deuluoedd.

Mae adrodd ar hyn yn ein helpu i ddeall maint ac achosion unrhyw fylchau cyflog rhwng y rhywiau ac unrhyw faterion y mae angen mynd i'r afael â nhw. Mae hefyd yn fesur i ddangos y gwahaniaeth mewn ennill rhwng menywod a dynion.

Mae'r Cyngor yn ymgymryd ag adroddiadau rheolaidd ar y bwlch cyflog rhwng y rhywiau. Gwerthusir pob swydd gan ddefnyddio cynllun Gwerthuso Swyddi Cyngor Taleithiol Llundain Fwyaf (ac eithrio Penaethiaid Gwasanaeth sy'n cael eu prosesu drwy Gynllun y Gelli). Nid oes unrhyw wybodaeth bersonol am ddeiliad y swydd yn cael ei hystyried ar hyn o bryd. O ganlyniad, mae'r system raddio yn rhydd o unrhyw ragfarn anymwybodol. Mae'r graddau a'r mecanweithiau talu ychwanegol sydd ar waith yn y Cyngor yn cael eu darparu ar sail niwtral o ran rhywedd. Felly, nid oes anghysondebau amlwg rhwng rhyweddau yn ystod yr adroddiad.

Nid oes unrhyw anghydraddoldeb mewn cyflog. Caiff pob swydd ei sgorio'n deg ac yn gyson yn unol â chynllun Cyngor Taleithiol Llundain Fwyaf. Mae ein polisïau a'n gweithdrefnau yn cael eu monitro a'u hadolygu'n barhaus i sicrhau nad oes unrhyw rwystrau cudd neu ganfyddedig. Yn hanesyddol, cynhaliodd y Cyngor, ynghyd ag Undebau Llafur, lawer o waith gyda gweithredu statws sengl a'r asgwrn cefn cyflog newydd.

Ym mis Mawrth 2023, 0% yw'r bwlch cyflog canolrifol rhwng y rhywiau, felly mae dynion yn CBSMT yn cael eu talu 0% yn fwy na menywod, sy'n golygu am bob £1 y mae dyn yn ei ennill, mae menyw yn ennill £1.

Y camau nesaf

Mae'n hollbwysig ein bod yn gwella yn barhaus ac yn sicrhau ein bod yn cyflawni'r camau gweithredu mwyaf priodol yn ein rhaglen CCS. Rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i'n gweledigaeth cydraddoldeb ac yn parhau i fod yn rhagweithiol.

Byddwn yn parhau â'r ffordd rydym yn casglu ac yn monitro ein data; codi ymwybyddiaeth staff am bwysigrwydd casglu'r data hwn a sut y gall ein cynorthwyo i wneud penderfyniadau mwy gwybodus, fel y gallwn ddarparu'r gwasanaethau gorau posibl i'n staff. Byddwn yn parhau i ddiweddarau a diwygio ein ffurflen fonitro cydraddoldeb, gan gynnwys ymgyrch i godi pwysigrwydd cynnwys hyn mewn ymarferion ymgysylltu ac ymgynghori.

Rydym yn gweithio ar wella ein recriwtio ac annog ymgeiswyr mwy amrywiol. Wrth wneud hyn, hefyd adolygu ein ffurflenni cais am swydd a'r cwestiynau a ofynnwn inni, gan sicrhau ein bod yn cynnwys cwestiynau sy'n ymwneud â niwroamrywiaeth er enghraifft, er mwyn sicrhau cyfweiliadau teg.

Mae lansio'r bar offer hygyrchedd ar ein gwefan gorfforaethol wedi galluogi preswylwyr i gael gwell mynediad i'n gwybodaeth ac mae'n rhoi'r wybodaeth iddynt am y gwasanaethau rydym yn eu darparu. Rydym am barhau i godi ymwybyddiaeth o'r swyddogaeth hon i'r gymuned ehangach.

Rydym am barhau i wella ein sgôr Mynegai Hygyrchedd Silk a gwneud ein gwasanaethau'n fwy hygyrch, trwy gynhyrchu fersiynau hawdd eu deall a hyrwyddo pwysigrwydd hyn.

Rydym am barhau i sicrhau bod dull ar y cyd o gyflawni ein gweledigaeth a'n hamcanion cydraddoldeb ar draws yr Awdurdod Lleol a chyda phartneriaid, ynghyd â chyflwyno mwy o hyfforddiant ar bynciau i'r holl staff.

Gwnaethom ymgysylltu ac ymgynghori ar ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd ar gyfer 2024-2028 yn 2023 a byddwn yn parhau i sicrhau bod gan grwpiau nodwedd gwarchoddedig lais ac yn cael eu cynnwys wrth osod ein hamcanion newydd.

Byddwn yn parhau i fwrw golwg ar sganio a sicrhau ein bod yn rhan o unrhyw ymgynghoriadau ar unrhyw gynlluniau gweithredu sy'n cael eu datblygu gan Lywodraeth Cymru ac yn ehangach. Bydd unrhyw gynlluniau gweithredu a ddatblygir yn cael eu hadolygu a bydd camau gweithredu perthnasol yn cael eu cynnwys yn ein Cynllun Monitro Personol.

Manylion Cyswllt

Rydym yn croesawu sylwadau ar yr adroddiad ac os hoffech wybod mwy am y gwaith y mae'r Cyngor yn ei wneud, neu os oes angen yr adroddiad arno mewn fformat arall, defnyddiwch y manylion cyswllt isod:

Cydraddoldeb

Canolfan Ddinesig

Stryd y Castell

Merthyr Tudful

CF47 8AN

Ffôn: 01685 725000

equalities@merthyr.gov.uk